Z

zabíjačka

udalosť, pri ktorej dôjde k zabitiu (porážke) doma chovaných prasiat svojpomocne a spracovaniu získaného mäsa do domácich zásob pred nadchádzajúcou zimou. Okrem tejto samozásobiteľskej úlohy je nepriamym zmyslom zabíjačky aj jej spoločenský presah, keďže v dobe zabíjačky sa k členom domácnosti pripája aj širšie príbuzenstvo, susedia a pod., vykonávajúcich pomocné práce.

Po zabíjačke tradične sa rozdeľuje výslužka pre všetkých, ktorí pri zabíjačke pomáhali, ale tiež pre susedov a príbuzných. Výslužka sa z vidieka niekedy doteraz zasiela či dováža príbuzným či rodinným priateľom do miest.

Počas zabíjačky sa veští z vnútornosti zvieraťa. Vyrábajú sa aj mäsové výrobky, najmä trvanlivé: tlačenka a klobásy.

Všeobecne sa zabíjačky konali tesne pred Vianocami (okolo 19. decembra – prekryté sv. Tomášom) a pred Novým rokom (30. a 31. decembra prekryté sv. Anisiou či sv. Dávidom), v ruských zemiach pred Mikulášom (6. decembra)

zabobonča *» zahubenča*

zabohovanec - človek používajúci často frázu :“ ani za boha“

zaborowi (kašub.) *lesovik*

Zemepisným názov: Zaborów, Zaborówek, Zaborowice – obce v Poľsku

Zábuda

(gr. Léthé)

rieka zabudnutia na hranici *Nebeslávska*, kto sa z nej napije, stratí starosti, zemské zármutky a bolesti. Oddeľuje svet živých a mŕtvych. Duša mŕtveho ju prekoná na 40-ty deň po smrti a zabudne na všetko, čo s ňou bolo vo svete živých.

Zadušnica

Zaduški

sviatok mŕtvych

v Juhoslávii sa nazýva družičalo, v ruských zemiach Zelu, staroslovansky *Dziady*, litov. Chauturej, Ilgés, lotyš. Urguču diena, Veļu laiks, poľ. Popielnica

» pamiatka zosnulých

Na Zadušnicu sa robia obrady na počesť zomrelých, (*»Ducha*) na hroby sa dávali šípové vetvičky, kahance z vajec a obradové pečivo v tvare rebríku (drabinky, rebrinky, lezenky, lestvičník) , aby im pripomenuli stúpanie do neba po duchovnom rebríku. Pod vplyvom kresťanstva sa obradné pečivo zmenilo na tvar kostí a nazvali ich „dušičky“. Kahance, neskôr sviečky, sa zapaľujú, aby sa mohli ohriať duše zosnulých. Konajú sa zádušné omše. Dnes sa dáva na hrob veniec a sviečky a svätia sa vetvičky, no sviatok je posunutý na 1.novembra. Piatok pred týmto dňom sa nazýva aj *Mokošin (mŕtvych) deň* alebo *Piatnica (pieta), navský deň.*

Verilo sa, že v tento deň mŕtvi vychádzajú z hrobov. Na tento deň sa pieklo obradné pečivo tzv. *duše*.
Pred príbytky si ľudia dávali *pekelníkov* (strašiakov), vyrobených z tekvice a osvetlených zvnútra sviečkou. Táto tekvica sa juhosl. nazýva varljiva nada = falošná nádej. Usporadúvajú sa aj sprievody s osvetlenými maskami (lampiónové sprievody). Pri obradoch sa používali žezlá s ľudskou figúrkou na vrchole.
V keltských krajinách sa nazýva *helloween* (peklo oslava).

Deň zosnulých, ako veľký *sabat,* sa nazýva *Samhain.*

Do kresťanskej cirkvi bol prevzatý 1. november ako sviatok Všetkých svätých v r. 840 z príležitosti posvätenia Panteónu rímskych bohov.
Zadušnica, pôvodne situovaná na *Zelený štvrtok*, alebo *Bielu sobotu*, nazývala sa *Navský velikdeň* a bola do kresťanskej cirkvi prevzatá na deň 2. novembra *Dušičky* až v r. 1006. V Ríme sviatok zosnulých nazývali Lemuralia a svätil sa 9. mája, po ňom bol sviatok Parentelia 11. mája a nakoniec 13. mája sviatok Feralia, ktoré odpovedajú slovanským pietnica, pomniky a zadušnica.

V staroslovanskej ľudovej kultúre sviatky mŕtvych (*Dziady*), sa konali spravidla štyrikrát do roka, na jar, v lete, na jeseň a v zime. Volajú sa aj jarná, letná, zimná a jesenná Zadušnica. V tieto dni sa otvárajú hroby a duše zosnulých sa kolíšu nad hrobom.

(Poznámka: *Ducha* je na *Turice*, 7 týždňov – 50 dní- po Veľkej noci)

Zemepisný názov: Zadušní rybník v Čechách.

zadvorenka

lit. ubladnyčia, vblanicza, ublanitzn, lotyš. Rijas māte, bielorus. pavetnik, pavetnica (povet = sušiareň, kôlňa, pajta), rus. podovinuška, ovinnica, podovinnica, žerenša, žarenša

litov. ubladnyčia je odvodené od slova ubladé (jauja), čo možno do slovenčiny preložiť ako jata, kôlňa, sušiareň

domáci ochranný duch hospodárskych budov pozostávajúcich z prístrešku, ako sú sušiareň rastlín, kôlňa a podobne, pomocník *domovika*. Stavania chránil najmä pred ohňom. Keďže v takýchto stavaniach prespávali bludári, považuje sa aj za ochrancu bludárov.

Podľa niektorých zdrojov sa zjavuje ako šesťkrídlový páv alebo ako veľká čierna mačka.

Mužský princíp je *stodolník.*

Zagar

obor strážiaci večerné vráta do *Svätohája*.

V gréckej mytológii obor Zagreus bol synom Hádesa, vládcu podsvetia.

Zemepisný názov: Zagăr – mesto v Rumunsku, Žagaré – mesto v Litve

zágōrkinja (srbochorv. bulh.) *lesná víla*

zagorkinia, zagorak, zagora

zagórščak

slovinsky: šamanský magický liečivý vietor

záhaľnica *» kolodija*

záhradníčkovia

rus. ogorodniki (ogorod = záhrada)

ochrancovia záhradných plodín. Nazývajú sa podľa toho, ktorú plodinu majú na starosti. Ten čo má na starosti kapustu je kapustník (zelník), hrach je hrachovik (*žarenik)*, repu, cviklu je cviklovik, ďalej cibuľovik (lukovik), kôprovik (ukropnik), zemiačník (kartofeľník) atď. podľa toho, čo je zasadené na hriadke. Všetko, čo existuje, má dvoch duchov - jedného obrancu, druhého škodcu, ktorí neustále bojujú medzi sebou a úroda závisí od výsledku bojov. Všeobecne je potrebné vychádzať s duchovnom, a žiť v súlade s prírodou.

záhrobie *» podsvetie*

Zemepisný názov: Záhrobí – obec v Čechách

zahubenča

zabobonča

poľ. poroniec, latawec, litov. slogutis, ukrajin. stradča, srb. nekrešteneс

duša nepokrsteného dieťaťa prípadne zavraždeného nemluvňata. Zjavuje sa vo forme dieťaťa s priehľadným telom. Pri hradnej veži Štemberku sa na strome počas veľkých búrok zjavovalo žiariace dieťa, ktoré čím viac kričalo, tým rýchlejšie sa rozplývalo, až úplne zmizlo. Duch takéhoto dieťaťa, ktorý privoláva krupobitie, sa nazýva **duchomówec.**

» bludička, drekalo, plakávač, potratenec, lietavec

zajačik

solárny ohnivý symbol mužskej plodnosti *» Ud.* Ak si staršia žena nájde oveľa mladšieho partnera, povie sa : "našla si zajačika".

zakliaty

ten, nad ktorým bola vyslovená kliatba, postihnutý kliatbou. Zakliaty môže byť vo forme zvieraťa, rastliny, kameňa alebo ducha.

zaklínanie, zaklínač

kliatba, začitovanie, zariekanie, babona, babonárstvo, bajanie, *modlitba, prekliatie, porobenie*

litov. kerėtojas = zaklínač, rus. voržec, zaklikun, zaklikucha, klikucha, porčeľnik, portežnik, zagovor,

slovná výzva nadprirodzených bytostí k splneniu priania. Zaklínanie k prineseniu účinku pri čarovaní používa magickú formulu. Kliatba je uskutočnený účinok vyrieknutej myšlienky.

Začitovanie (zaščitovanie) sa robí vo veršoch, **zakliatie** sa iba vysloví jednoduchou vetou alebo rýmovačkou. Človek sa týmito úkonmi snaží ovplyvniť situáciu vo svoj prospech. Zaklínanie tvorilo podstatu sugestívnych a autosugestívnych liečebných postupov. Zaklínač sa starorusky nazýval *baj*, bajan, z toho báťa, báťka, čo do slovenčiny a maďarčiny prešlo ako báči s významom liečiteľ. Po rusky sa volá obajannik alebo obavnik.

K zahnaniu zlých duchov je najúčinnejšia hudobná harmónia, zlí duchovia neznesú súladné akordy.

Písané zaklínadlá, prípadne ich iniciály alebo symboly sa nosili ako *talizman* (napr. abrakadabra).

V mene Perúna sa pozariekal pluh, aby sa nezlomil. V mene Velesa sa pozariekali osoby, aby nestratili silu. Vykonávalo sa okolo 20. novembra.

Zaklínanie sa používalo aj pri začarovaní napr.7 násobným zakliatím možno premeniť človeka na zviera, rastliny alebo nerasty. Zakliate zvieratá, rastliny a kamene si hľadali novú obeť.

Do súčasnej doby zaklínanie prešlo na formu modlitby. Slovo je kľúčom od ducha . Sila slova je neobmedzená: dokáže ovládať prvky, spôsobiť hrom, búrky, dažde, krupobitie aj oddialiť ich, vytvárať úrodu a neplodnosť, množiť bohatstvo, rozmnožovať stáda a ničiť ich infekciou, dať človeku šťastie, zdravie, úspech v remeslách aj vystaviť ho katastrofe, vyliečiť z choroby aj poslať zdravie, zapáliť lásku v srdci, ochladiť nadšenie vášne, prebudiť pocity milosrdenstva, súcitu alebo krutosti a hnevu, dávať presnosť zbrani a učiniť bojovníka nezraniteľným, uzdraviť rany, zastaviť krv, premieňať ľudí na zvieratá, stromy na kamene - skrátka toto slovo dokáže robiť zázraky a podriadiť vôli zaklínača priaznivé aj nepriaznivé vplyvy celej prírody.

Zaklínanie hadov je obľúbené jarmočné predstavenie fakírov v orientálnych krajinách.

zalom, zakrut (rus.) *Holožitný*

Zemepisný názov: Załom obec v Poľsku, Zakrutin – obec v Bielorusku.

Zalotnik

paskuda Zalotnik

poľsk. = pytač, nápadník

diabol, zlosyn, zlomyseľný tvor, povzbudzujúci ľudí k nadmernej romantike. Usídli sa v hlave alebo v srdci, zbaví obete rozumu, vyvolá u nich márnivosť, oslepí ich žiadostivosťou a vedie ľudí k biede.

Zalotnik je po poľsky samec čoríka bahenného (Chlidonias hybrida)

založnyj mertvjak (rus.), **založni merci** (ukr.) *» nečistník*

založnyj pokojnik

Zāļu diena (lotyš.) *vajano*

(lotyš. = liečebný deň)

Zallus *» Žalius*

Zamaj

Zilant, Zilan Zmeulanovič
rus. Zmeulan, Zmiulan, poľ. Żmijułan

meno *černokňažníka*, stelesnenie prefíkanosti a zla, ochranca čiernych chmár, človek s hlavou hada *» hadogašpar*, zmijočlovek. Volajú ho aj ohnivý had.

Žije v bútľavine starého dubu. Podľa ruských zdrojov jeho matkou aj manželkou bola Paraskeva - *Piatnica* a ich synom červený volchv - *Vitin*. Pokladá sa aj za negatívny princíp hadieho kráľa *» Prašivec*, avšak podporuje Perúna. Pripomína sa 18. januára.

V slovanskom kalendári je pod menom Bedoslav (Vedoslav).

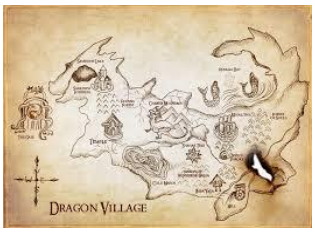

Zameikovo

Zamajkovo, Zmajkovo, Zmejkovo

macedónsky Patelevo

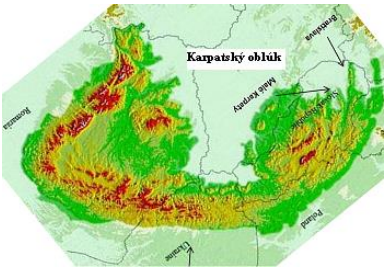

mesto, v ktorom zimujú víly, rusalky, sane, opustení draci. Nachádza sa na konci sveta a len straky vedia, kde sa nachádza, keďže ich víly pozývajú raz za rok na zber čarovných rastlín. Víly tu bývajú od 29. augusta do 25. marca.

Zemepisný názov: Zmajevo, Zmajevac – obce v Srbsku,

zamiennik *» podvršťa*

zamienica, zamianica *» bohynka*

zametucha *» zlydni*

zamoročnik (ukraj.) *vražec*

zapadlinky, zapadlisky

zakliate dievčatá, zvádzajúce mladých mužov, pomocníčky *vodníka.*

zápecník

zapečnik, zapečelnica, bielorus. pečurnik, podpečnik, poľ. zapiecznik, zapieceń, podpiecznik, srb. zpećinik, čes, peckan, slovin., rus. zapečennik, golbešnik, prokuda, niekde aj susedko, susedka

zlomyseľný škriatok, zdržujúci sa za pecou, za krbom, na prípecku, preschovávajúci veci a zhadzujúci riad z políc, aby sa oplieskali alebo rozbili alebo aby zobudili domácich.

Pecka po česky je plochý kameň (valoun), na ktorom sa po jeho rozpálení pieklo.

Jeho ženský princíp je **zápecnica** (Mara zápecná), s radosťou zhadzuje z políc všetky starobylé predmety, ktoré si domáci ctia a cievky s niťami. Občas človeku v noci fúkne do tváre. Väčšinou tým varujú pred nastávajúcim nebezpečenstvom alebo nešťastím alebo budia do práce. Niekedy sa zjavuje ako mačka, chodiaca po dvoch nohách. Je obdobná *kikimore.*

Aby títo duchovia nevystrájali, necháva sa im časť jedla na tanierikoch.

Ich dňom je 19. január, deň po prostriedku zimy, kedy sa žiadajú, aby udržiavali teplo pece.

zápecník je aj osoba, ktorá často sedáva za pecou t.j. stále je doma

zaraza

1. poľ. *mor*

2. nezelená cudzopasná rastlina (*Orobanche*)

Zarebog

Zorevik, Zarjalo, ukraj. Svetozár, rus. Strannik

mužský princíp *Zory*, ráno budí ľudí a večer ich pozýva spať. Zobrazuje sa s veľkými orlími krídlami. V októbri ho privoláva k sebe *Gamajun* alebo *Jurovít.*

od slova zar (zář, žiara) pochádza ruské slovo cár

zarew

mužský princíp víly *byľarice*

Zemepisný názov: Zarewo – obec v Bulharsku

Zarenica (rus.) *Zornica*

Zaria, Zarja, Zarya *» Zora*

Zarjanica, Zarala

zarzycki (poľ.) *svetielka*

zasivalky (ukrajin.) *ovseň*

zásnuby

vera, závdavky, prstenky, rukoviny, zaručiny, sľub, rus. sidiny, rus. snúbenci = súženye t.j. tí čo sú v súžití, angl. arrha

záväzný prísľub dievčaťa budúcemu manželovi za prítomnosti svedkov. Zásnubám predchádzali vohľady, námluvy (rus. smotriny, umoviny), nahováranie dievčaťa k sňatku. Zasnúbiť sa mohli len dievčatá staršie ako 15 rokov a chlapci starší ako 18 rokov. Mladí boli zasnúbení rok , niekedy i viac rokov, a žili v spoločnej rodine: „na kôpke; na hromádke“. Zásnuby si mladí robili aj počas *jánskej noci.* Takéto zásnuby sa volali aj „kaliková svadba“ (rus. sitcevaja svaďba). Pri zásnubách si snúbenci darujú záložný prsteň, partu apod. Ak vydržali aspoň rok spolu, až potom sa urobila riadna svadba. Preklenúť zásnuby iným mužom bolo možné kúpou alebo únosom.

Obradným múčnikom je perník (peprník) – korenený medovník v tvare srdca, ktorý daruje muž budúcej neveste.

Rodičia zasnúbených sa vzájomne oslovujú : svat, svatka.

V prípadoch, že dievča je sirota, ide na zásnuby samo do domu rodičov chlapca, s ktorým boli zaľúbení.

záštita (rus. ochrana)

škapuliar » talizman

Zaťovský deň *» Jas*

zavaľka

v bulharských obyčajoch prvý deň v mesiaci, nov

bulh. = za vlka t.j. keď vlk zhltol mesiac

Zavirucha (ukrajin.) *Vjuga*

Závistka

bludička v údolí na Závisti v Čechách, sestra ženy vodníka *Radobuda.*

zazovka

zazouka

v bieloruských legendách nebezpečný ženský lesný duch, kráska s dlhými vlasmi, polooblečená alebo nahá, s krásnym očarujúcim hlasom. Nalákava mužov do húštiny, a tých, ktorých očarí, ju nasledujú. Mnohí zomrú z jej nenásytnej lásky. Tí, ktorí sa napriek tomu vrátia, bývajú neodolateľne vtiahnutí späť do lesa. A spravidla sa odtiaľ už nikdy nevrátia. Často ich neskôr našli v lese mŕtvych. Zazovky sa vedia zmeniť na labuť.

Obdobná je *laskotucha.*

zázrak

div

úkaz vymykajúci sa zvyčajným životným javom a skúsenostiam, niečo neobyčajné, obdivuhodné, zvláštne. Prináša ho ruka dobrého človeka, ale pripisuje sa nadprirodzenému pôvodu.

zažigálek

(rus. zažigať = zapáliť)

lesný duch, ktorý najmä cez *jánsku noc* zažína ohníčky nad pokladmi ukrytými v zemi: červený plamienok znamená zlato, modrý striebro, zelený smaragdy a pod. Človek však musí mať pri sebe *peračinu* a nesmie nič povedať. Trestá však aj deti, ktoré zapaľujú ohníky v lese tak, že im nechá niečo zhorieť, popáli ich alebo aspoň prepáli ich oblečenie.

zbiglenat, zvyžlenik (hucul.) *drekalo*

zbor

sbor, sobor, sborište

starosl. - kresťanský kostol

Zemepisný názov: Zobor – vrch v Nitre na Slovensku, Soborzyce – mesto v Poľsku, Sobor – obec v Maďarsku

Zboža (poľ.) *Spožina*

Zboža

zbožie

poľsky a slovensky = obilie, česky = potraviny alebo tovar, srbsky = šťastie, chorvátsky (ubog) = biedny

zbôžik *» zmok*

Zbožowa Baba poľ. *Živa*

Zbožowa Panna

Zcuor, Ztuor

fonetický prepis slova *ščur* (= nov mesiaca) do neslovanských jazykov

zdrekavac, zrikavac *» drekalo*

zduchač, zduhač, zduvač *» vetrovniak*

srb. (odvodené od vzduchač)

poľ. zduhacz, zduchacz , opisne „chudy“

bosn. vazduha

zduh, zduve, stuche, zduch, stjih

(podobnosť s pomenovaním *stuhač* je úplne náhodná)

Zdusz

poľ. *Ognejar*, zovšeobecnene *démon*

poľ. zduszać = dusiť

Zeis *» cica*

zelené sviatky, zelinkové sviatky *» Rusalie a Turice*

ukrajin. ziľnik, sedmucha, sjomucha (t.j. 7 dní), klečanie, rus. semik

kleč = živý plot z orezaných vetiev, najmä ihličnatých

10. týždeň lunárneho kalendára je Zelinkový týždeň, kedy sa zberajú a uskladňujú liečivé bylinky (zelinky), domy a dvory sa obkolesujú zelenými vetvami (klečom) preto sa Turice nazývajú aj *Zelené (Zelinkové).* Je to oslava rastlín, zeleného zázraku planéty, oslavou *Matky Zeme*. Keďže na toto obdobie zvykne pripadnúť aj sviatok Navi-Pravi-Javi (14. apríla až 15. apríla), nazýva sa aj **Navský týždeň.** Konali sa obrady k zabezpečeniu dažďa a úrody napr. *chodenie s kláskom*. Mládež v nedeľu urobila zbierku potravín alebo peňazí , z čoho sa vystrojila hostina. Mladí sa bozkávali cez zelený veniec.

Pomenovanie sedmucha alebo semik (7 – dňovka) sa nazýva preto, lebo sa koná 7 dní pred splnom mesiaca nasledujúcom po Veľkej noci nezávisle odo dňa, na ktorý padne ich začiatok.

Cirkev ich prekryla sviatkom apoštola Šimona Zilotu.

Ozdobovanie oltárikov vetvičkami prevzala cirkev ako **bujdičky,** presunula na Troječnú nedeľu a spojila s *Kvetočníkom* - rozsýpaním kvetov.

Zelenec (rus.) *Siliniez*

Zemepisný názov: Zeleneč – obec v Čechách a na Slovensku

zelenčuk a zelenuška, zelenica *» Želius*

Zemepisný názov: Zelenci – obec v Bosne

Zelenjak

meno vodníka na Gorensku v Slovinsku

Zelený štvrtok *» Veľká noc*

Zelený pastierik

(čes. Zelený pasáček) zvaný aj Mnich, podľa Mnichovho kameňa pripomínajúceho mníšsku kapucňu

škriatok strážiaci poklady ukryté v Jeseníkoch pod Mníchovým kameňom, kde má svoj palác, ktorý sa otvára len raz do roka na Kvetnú nedeľu. Pri strážení mu pomáha obrovský čierny pes.

Zeloň, Zelon

Želoň, Zelun

fonetický prepis do neslovanského jazyku: Scheloni

(odvodené od zelená planéta, čo znamená básnicky Merkúr)

Dobropán, dobrodej (staročesky planéta Merkúr);

litov. Kelio dievas, Kelių dievas, Keliukis (kelio = cesta), kašub. Rujawc

uvádzaný aj ako božstvo ciest a obchodu, božstvo božskej cesty, Aby obchodná cesta dopadla úspešne, obetovalo sa mu biele kura alebo biely holub sa vyhodil do vzduchu. Posol pre ostatné božstvá. Mal zlatožlté oblečenie.

Jeho symbolmi sú kamene božej cesty.

V Čechách sa vyskytujú v Rakovnicku, Štěchoviciach, Zuklíne.

Zemepisný názov: žltozelená rieka Šeloň, vlievajúca sa do jazera Ilmeň.

Zelu, Zieli

slovin. žela = žať, poľs. zela = zívať

v ruských zemiach sa tak nazýva sviatok mŕtvych

pamiatka zosnulých

stelesnený žiaľ *» Žela,* totožné so *Zadušnicou*

Zelus *» Želius,*

Zemargla, Zermagla (poľ.) *Simargl*

Zemboh

Ziemennik, Zemennik, Ziembóg, Ziemiobóg, Ziemnieks, Zemnieks

litov. Semepates, Žemėpatis, Žemėpati, Zemopacios, Žemininkas, Žiemininkas, Ziemienikas, Zeemneeks, Žemopatis, Žemeliūkštis, Žemynas, Žemynėlis, Raugų Žemėpatis, Raugo Žemėpatis, Rauguzemapati, Rūgutis, Raugupatis, Pušaitis, Puškaitis, Puszajtis, rus. Zemlebog, zemljanoj car,

fonetický prepis: Cimoyok, Cimojok, Cimobok, Zibog

Zemunin a Rhauguho syn t.j. *Veles*

bulh. zemsky boh = hadí boh t.j. je tu obdoba s *domovikom*

vládca pôdy (gruntu), zeme, poľa, lesa, úrody, bohatstva a hospodárstva (gazdovstva, farmy), ochranca chudobných. Obetoval sa mu dúšok z prvého kvaseného nápoja (piva, medoviny, vína), niekde aj kurča alebo kohút. Takže sa uvádza aj ako božstvo kvasných procesov *Kvasir*. Oslavuje sa 3x do roka, súčasne s uctievaním *Matky Zeme,* ale najmä medzi 25. a 30. decembrom, kedy sa mu daruje aj zo zabíjačky. Ďakovalo sa mu za úrodu tak, že sa múka, obilie, ovocie a iné rastlinné plody rozsypali na zem, pri jedle sa prvý kúsok hodil pod stôl. Každý hospodár má svojho zemboha, ktorý chráni a spravuje hospodárstvo. Oblietava na guli okolo gruntu (zeme). Ak by si ho hospodár pohneval, dostavili by sa choroby, stratili by sa úspechy. Toto má spoločné s d*omovikom.* Môže dôjsť aj k otrasom zeme a poškodeniu stavieb. Jeho tvár je biela a pokrytá plesňou.

Jeho symbol sa nazýva **kolard,** ako symbol plodnosti.

Jeho predmetom je prútená ošatka (dieža) na chlieb. Jarná oslava Zemboha sa v Pobaltí nazýva *Ragučov sviatok,* dnešné *fašiangy.*

Jeho letná oslava boli určite *dožinky.*

Jeho živočíchom je dážďovka (*Lumbricus.)*

Zdržuje sa v okolí obydlia pod starými kríkmi, najmä bazovými *» Did,* vtedy ho nazývajú aj **Bazový dedo** (rus. buzničij, poľ. bzionek) Jeho pomocníci sú *stodolníci a humníci.*

Jeho ženský princíp je *Mokoš (Zemina, Matka Zem).* Ak sa zdržuje pod bazovými kríkmi, býva v rozprávkach nazývaná **Bazová matička** (rus. Buzinnaja matuška)

Zemedcéra *» rusalka*

Zemigorka *» Zlatogorka*

Zemina

Zemyna, Žemyna, Žiamina (litov.) *Matka Zem*

poľ. Zemnia, Matka Zemia, Siemia, Siem, lotyš. Zemes māte, starorus. Semla (od zemľa)

Symbolom Zeminy je úsečka symbol zeme je zrkadlový symbol neba

Zemmes mahti, Žemės Motina (litov.) *Mokoš*

zemník

zemský *boh*, zemnik, *Zembog*,

zemčan, zemčanka = pozemšťan, rus. zemljanočka, poľ. zjemlanoczka, ziemlanocka

1. žijúca osoba s nadprirodzenými liečiteľskými schopnosťami, synonymum liečiteľ, lekár, majster. Ten, kto niečo vie, nech je bohom vo svojom remesle. Učený človek sa má cítiť bohom.

2. panovník, pán, kráľ, vládca,

Zemepisný názov: Zemník – obec v Rusku,

zemopak, zemopaci

baištuk, poľ. zemuny, ziemuny

zemskí duchovia, počnúc duchmi stromov a končiac duchmi ohňa, poslovia vyšších božstiev

Zemotras

litov. Drebkulis, Drebkulys, Drebkulio, Dreddkuls, rus. zlotrjas, poľ. złotrzęs, ziemitrząść, trzas

stelesnený vládca zemetrasenia. Buble pod zemou ako bujak. Uvádza sa ako sluha *Nija.*

Obdoba gréckemu *Poseidonovi.*

zemský kľúč *» čarodejnícka kniha*

Zemun

Zimun

nebeská krava *» mliečna cesta*. Mala dve dcéry *Amelfu* a *Altynku.* Podľa KK mala 3 dcéry : Amelfu, *Burju a Donu(Divu).* Oslavuje sa v prvý deň zodiaku Veles (býk) t.j. 21.apríla alebo 22. apríla, ktorý sa nazýva Deň Zemun, dnes Deň Zeme.

Asi bude synonymom *Burjony* – oblakov v tvare statku na oblohe sfarbené svetlom svitania do hneda. Rusky buryj = hnedý, zem je tiež hnedá. Vplyvom okolitých dobyvateľov sa nazýva aj nebeská kobyla.

Vo VK prekladateľ nesprávne prečítal Krava Zemun zo symbolov KROVb ZAMUH, miesto krov zamuč t.j. krv umučeného. Takže miesto: „Veles je synom Roda a kravy Zemun“, správne má byť: „Veles je synom zrodeným z krvi umučeného“. Preto sú Slovania pokrvní dediči božského života.

Zemepisný názov: Zemun – obec v Srbsku, mestská časť Belehradu.

zerava lužicky divožienka, serafa, *» víla*

zerywanka

Zevana, Zevania *» Deva, Zveruna*

Zevena, poľs. Zewana,Zewena, Ziewonia

Zezylia, Zieziula, Ziela (poľ.) *Drndola*

Zemepisný názov: Zielawa – rieka v Poľsku

Zibog buď *Živbog » Žitník* alebo *Zemboh*

Ziksa, Zikla

u polabských Slovanov lesný duch, ktorého zobrazovali ako býka (tura) s ľudskou hlavou

» Turosik

Zima, Mara Zimná *»Morena*

Zimuška

foneticky: Śima, Simawąta

Zimcerla, Zimtserla, Zimsterla, Zimstrla, Zimergla, Zimerzla (rus.) *Zornica*

Zemerla, Zilščerla

(ukraj. zim cirla = studené prsty nôh)

Zimná baba *» Perinbaba*

Zimnik dedo *» Dedo Mráz, Mrázik*

Zimnolud *» Dedo Mráz, Mrázik*

Zimobor *» Hromnice*

Zimotras *» Tras*

zirka, ziročka

bielorus. hviezda, hviezdička

anjel strážny, ako hviezdička na nebi, ktorá sa zažne pri narodení dieťaťa a zhasne pri úmrtí človeka. Je strážkyňou človeka.

Zemepisný názov: Zirkow – obec v Nemecku

Zirnitra, Zir

Cirnitra

lužickosrbský čierny drak *(» černokňažník)* a vládca kúziel patriaci do slovanskej mytológie. Zirnitra doslova znamená splnomocnený kúzlami t.j. *kúzelník*. Démon nepriateľstva, hádok, rozvodov. Pozná tajomstvo o stvorení sveta, usporiadaní neba, má knihu kúziel. Je podstatou trestajúceho tvora. Bol uctievaný hlavne čarodejnicami a čarodejníkmi 14.januára t.j. na siderický nový rok. Je stotožňovaný s kabalistickým archanjelom Razielom (Raguelom).

Zirnitrove priezvisko je *Razvodnik* (Roswodig, Rosvodiz, Razlučnik, Rizvodic) negatívny princíp *Radegasta.*

V germánsky hovoriacich zemiach ho nazývajú Hlawaradze.

Zislbog, Zislobog

prepis mena *Čislobog* do neslovanských jazykov *» Kronos*

Ziva, Zhiwa, Zywie, Ziwie, Ziwena *» Živa*

Zizlila, Zizilia, Zizila, Zyzlila, Ziza *»Drndola*

zjavenie, zjav

poľ. zjaw

dramatický výjav, úkaz, ktorý sa vymyká bežnému zmyslovému vnímaniu. Zjaviť sa môžu osoby, predmety, zvuky, pachy. Väčšinou prináša dôležité varovanie.

» vidina, prízrak, prelud

Zjuzja (bielorus.) *Mrázik, Moroš » Morena*

Zjuzik

bielorus. = mráz, chlad ale aj opilec

Pomenovanie je od zvuku „zju-zju“ vznikajúceho z drkotania zubov od zimy.

Zemepisný názov: Zjuzjma – rieka v Bielorusku, Zjuzino – rajón v Rusku, Zjuzelka – rieka v Rusku,

Zlarin

zlatý ostrov, ostrov v Chorvátsku; niekde je uvádzaný ako božstvo

Zlatá krajina

Zlatá krajina je vlastne Slovensko – Kremnica, odkiaľ pochádza viac než 80 % európskeho zlata.
Medzi Kremnicou a Kremničkou – Banskou Bystricou bola „zlatá cesta“. Popisuje sa v slovenskej rozprávke Zlatá krajina: “ Na konci Zlatého mesta príde k trom brvnám, na ktorých sedia traja šediví starci“ = Tri duby.
Túto zlatú cestu chránil hrad Turov – v súčasnej dobe časť obce Turová.
Je to aj krajina, kde sa voda sypala (sneh) a kde sa piesok lial (sklo).

Zlatá nedeľa

posledná nedeľa pred zimným slnovratom, deň Slnka. Čo sa v túto nedeľu predá, bude mať dlhšiu trvácnosť.

Zlatá rybka

rozprávkové kúzelné zviera, ktoré obyčajne splní tri želania tomu, kto ju pustí na slobodu. Skutočná zlatá rybka na Slovensku je karas zlatý (*Carassius aurantus*).

V ruských bájkach sa uvádza ryba Zlaté pierko, ktorú chytil *Sadko.* V skutočnosti to môže byť štítnik zlatý (Trigla lucerna). Volajú ho aj morský kohút alebo gurnard.

Zlatogor , Zlatoust

Svarogov mudrc (kňaz). Oslavuje sa zapálením ohňa dňa 27. januára.

Zemepisný názov: Zlatogorova – mesto v Rusku

Zlatogorka, Zlatá baba

Doda**,** Zemigorka **,** Baba Dolina, Letná baba, komi. Zarni, starorusky Latyngorka *» jogiňa*

zápisy v rôznych jazykoch: Slotaia Baba, Solotaja Baba, Zolotaya Baba, Zolotaja Baba, Zolstoj Baba, Baba Zlatna, Slata Baba, Zlota Baba, Zolota, Zlata, Solotaia,

1. dcéra Svarožica a Lady *» Ďunďa* (Juno), ako ženský kladný princíp nazývaná aj Zlatá Lada

2. dcéra Nyja a Lady *» Drndola,* Dora ako ženský záporný princíp nazývaná aj Zlatá pani, Zlatá Maja, Zlatá Mater (galaxia). Vytvorila vzory pre slnko, mesiac, hviezdy a nebeskú klenbu » *Aster.* V niektorých oblastiach ju nazývajú aj Svjatogorka.

Podľa ruskej mytológie je jedna zo sestier *plejád.*

3. *Libuše* - Ľubomíra jedna z troch *sudičiek,* prípadne jej zlatá soška (*Želu)*, ktorá stála v chráme na veľkej rieke Obigo či Obega (ob staroiránsky = voda, veľrieka), v Čechách Vltava (lat. valde - ahva). Slovo obigo, obieg znamená oblúk, takže to bude dnešný tzv. holešovický oblúk Vltavy okolo Prahy, časť Libeň.

Podľa názvu rieky Ob ju situujú aj na Sibír, tam ju však nazývajú Zlata Aňa (Anuj), ako prítok rieky Ob *» Jugra.*

Nesprávne ju stotožňujú s postavou Baba Gvozdenzuba, čo je *Baba Jaga.*

Zemepisný názov: hora Zlatogorka v Kazachstane.

Zlatohlavec *» Krakonoš, Prašivec*

poľ. Zlotysz

zlatohlav, zlatohlavka

1.korunka princeznej alebo zlatovláska

2. látka brokát

3. ľalia zlatohlavá (*Lilium martagon)*

Zemepisný názov: Zlatoglav – obec v Chorvátsku

Zlatoočka

rus. Zlatoglazka, Zlatoglaska, Alina Svjatogorovna

nazýva sa aj Lina, Alina alebo Lena. Jedna zo sestier *plejád.*

zlatoočka je aj vážka *(Crysoperla)*

Zemepisný názov: rieka Lena v Rusku

zlatoroh, zlatorog *» peryton*

obrazne zlatoroh je leto, ktoré zastrelí *Bartolomej*

zlatovláska *» víla*

Zlica, Zllica

čertova mater, lotyš. Joda māte

prenesene zlostná žena

zloboh, zlebog *» černoboh*

rus. *krovnik*, chudič, *hudič*

zlý duch, vládca večných múk, zobrazuje sa ako veľký had. Počas cirkevnej christianizácie bol premenovaný na *Satana.*

zlobor

češ. zlobr

literárny výraz pre zlého obra (zlo-obor) ako preklad slova *troll » truľo.*

Medzi zlobrov patrí *Tartaro* a *ogr*.

V novodobej produkcii je nazývaný šrek (shrek).

zloduch *» čert*

zlô, lotyš. ļaunais gars, slovin. strupenják, ukrajin. lichij, licháč, lichój, nedobryj, zlij duch, antipko, poľ. złydzień, złe, lužic. wregina, rus. zlodij

zlý duch, zlomyseľný človek

zlokomanka (ukr.) *lichoradka*

zlota
slota, słota, zloba, pliaga, nešťastie, *nevoľa, psota*, bieda, zloščastie

» Licho

Zlotrjas, Zlotoryjas

lokálny poľský duch

Zemepisný názov : mesto Zlotoryja v Poľsku

zlydni, zlídni, zlideň

(bielorusky zlydzen = zloduch) odvodené od zlý deň t.j chudobný deň

zloduchovia, poľ. złydzień, złydeń, ukr. zlodij, rus. zlydnja

zlí duchovia prinášajúci do domu nešťastie, biedu a chudobu. Ošklivé bytosti s vráskavými dlhými nosmi či ňufákmi, sivovlasí, zhrbení, strapatí, s chlpatými nohami, so zrasteným obočím a zlým pohľadom. Obyčajne bývajú v starom mlyne, ale niekedy sa usadia v dome za pecou a prinášajú majiteľovi nešťastie a choroby, až kým ho nezničia. Vždy sú mnohí, je ich 12 a konajú spoločne, obdoba s *lichoradkami*. Najčastejšie si vyberajú mizantropické, lenivé alebo alkoholické osoby. Sprevádzajú *Licho,* prípadne *Nedolju, Nesreču.* Opak *domovika.* Ak sa zametá v smere od dverí, zostávajú v dome. Ak sa zametá podlaha v smere von z dverí, možno sa zbaviť zlidňov, toto sa robí najmä 26. januára a obrad sa nazýva **zametucha.** Tiež ich možno vyháňať šípovými prútmi.

V bieloruských legendách sú neviditeľní, bez očí, uší a jazyka

Porekadlo: Od všetkých zlidňov horšia je zlá žena. Peniaze idú k bohatému a zlidni (nešťastie) k chudobnému, t.j. chudobní si myslia, že peniaze sú pôvodcom zla.

V súčasnej dobe zlydni rozširujú počítačové vírusy.

Zlydni majú sestry: Krivá, Zlodejka, Neľahká,

Zemepisný názov: Zlydino – obec v Rusku

Zmajkovo *» Zameikovo*

Zmejediva

Hadodiva, Hadodeva

napoly žena, napoly had, hadožienka, hadia božica, matka Skýtov, ktorú zabil *Svätohor,* premenila sa na *Plejanu* a zobral si ju za ženu. Za deň tejto svadby sa považuje 30. máj.

» vužalka

zmejevik

zmejevec

1.amulet v tvare hada, ktorý nositeľovi dodáva intuíciu a navádza ho na správnu cestu

2. nerast serpentínit

3. hnisavý zápal nechtového lôžka (Panaricium)

Zmeulan, Zmiulan *» Zamaj*

Zmejulan, Zmijulan

Zmierchnica, Zmierzchnica (poľ.) *Večernica*

zmija čuvarkuća (srb.= hadí strážca) *domovik,(had domový)*

czuwarka

Żmijewki (poľ.) - *vužalky*

zmejevki, zmejicha, zmejica

zmiňa *» zmok*

zmok, zmaj

dráčik

zmak, zmajan, zmej, zmij, zmek, zemek, zemok, zemenik, zimok, zmiňa, žmak, čmok, šmok, džinij, džmil, džin, bôžik, zbôžik, *rarach*, rarášok, škriatok, škrátek, cikáč, (srbochorv. cikavac), smied, samjed, samet (z toho asi zamat), poľ. żmij, źmij, zmiej, żnuj, bielor. cmok, cmuk, chut, slovin. smůk, zmin, zminje, *lintvern*, lintvurm, blagonič, rus. boľšačonok, lit. aitvaras, atvaras; lotyš. pūķis, maď. lüdérc, lidérc, piritusz, kuügorozs,

smokъ t.j. zimok (staroslov.) = vodný *drak*, jašter, had, dračí muž , zmok – od zmoknutý, mokrý, uzimený, príslovie: Mokrý ako zmok.

zmija je ľudovo had vretenica (Vipera)(slovin. modras, linčésa, rus. gaďuka)

v novodobých dielach sa používa pomenovanie smaug

smokliť = prepŕchať ale aj dymiť, t.j. aj predstava ohnivej syčiacej gule, prípadne padajúci meteorit,

domáci škriatok, ktorý stráži humná a ulice alebo osobný démon. Ohnivý dráčik alebo hadík, ktorý sa vyliahol z vajca čiernej sliepky, hadokohút.
V poľskej mytológii kołbuk pochádzajúci z duše mŕtveho plodu. Môže byť neviditeľným, stelesnený ako kurča*» bazilišek*, kohút, starena, trieska, ako guľa alebo reťaz letiaca do komína domu. Môže sa meniť z kurčaťa(vtáka) na človeka a opačne. Svojmu majiteľovi nosí všetko, čo mu prikáže,(niekde ho preto volajú aj **nosiak**, nosák) no musí ho stále zamestnávať. Ak mu zabudol dať jesť, zapáli mu dom. Dá sa ho zbaviť len tak, že sa mu dá nezvládnuteľná úloha, pri ktorej sa pretrhne, alebo ho treba darovať. Ak sa majiteľovi nepodarilo zmoka zbaviť, tak neumrie

do tých čias, kým mu na smrteľnej posteli nepodá dakto ruku, a potom zmok prejde k tomuto človeku. Ak zomierajúcemu nikto nechce podať ruku, tak mu podajú metlu a tá prevezme zmoka. Metlu potom vyhodia. Podľa iných prameňov sa ho dá zbaviť tak, že ho musí mlčky odniesť pospiatky tam, kde k nemu prišiel a potom sa nesmie obzrieť. Jeho deň je 10. február.

Zobrazuje sa ako zmoknuté kura. Po siedmich rokoch sa zo zmoka stáva *drak.*

V ruskej mytológii zmej (dráčik) stelesňuje zlo a krutosť. Nazýva sa Zmej Gorinič (Gorynič), Goryňa Zmejevič, Tugarin či Tugarin Zmejevič, býva v hlbokých jaskyniach. Jeho deti sa nazývajú **zmejonyši.**

Zmejovo kvieťa je *raskovnik.*

V juhoslovanskej mytológii je zmaj dobrý démon, ktorý ochraňuje svoje teritórium a prináša blahodarný dážď. Je strážca skrytých pokladov, prípadne zlatého rúna. S obľubou sa však zapletá s ľudskými ženami a potom zabúda na svoje povinnosti, čoho výsledkom je obdobie sucha. V tom prípade je nutné z dediny, kam chodí na zálety, zmaja vyhnať. Deti zrodené zo zväzku (zmaj-človek) majú nadprirodzené schopnosti (*»zduchač, vetrovniak)*. V dobe búrky upadajú do kataleptického stavu, v ktorom ich duše bojujú s *alou* – démonicou zlého počasia. Dieťa zmaja sa nazýva **zmajevit** (zmejevič) a bývajú z nich miestni hrdinovia, bohatieri, *junáci.*

Spoločný názov pre zmoka a zmaja je *Aždah.*

zmejovec, zmejovica po rusky je hnisavý zápal nechtového lôžka

zmejovka *» vužalka*

V Bielorusku bol pozorovaný v jazere Lepeľ, v jazerách pri Braslawe a v rieke Vilija.

ženský princíp je *škrata*, v ruských zemiach zmejka, zmejicha

červený zmok je *drak,* v Rusku „zelený zmij“ sa obrazne nazýva alkoholizmus *» Korša*

ohnivý zmok je *ohniváč.*

zmok spávajúci v plevách sa nazýva *plevník*

peňažný zmok (zmij) nosiaci svojmu majiteľovi peniaze sa nazýva *rarach,* ak nosí mlieko, nazýva sa mliečny zmok, ak nosí obilie, nazýva žitný zmok

vodného draka nazývajú aj gargulec, rypač, poľ. rzygacz *» tatrman*

Zemepisný názov: hora Zmajevac – Srbsko, Chorvátsko, Zmajevo – obec v Srbsku

zmora *» mora*

zmrzlík (čes.) *fekst, múmia*

Zemepisný názov: Zmrzlík – územie v Čechách

znachor

znachar, znatec, znatnik, znatun, znat, podkazurnik, v ženskom rode znachorka, znacharka, znacharica, znacha, znakuľa, znatka, značicha, naum

odvodené od slova znať, poznať

1. znalec chorôb, mastičkár, prípadne znalec liečivých rastlín – zelinkár, bylinkár, travoved, lekár samouk; rus. vorožej, vorožbit, podkazurnik, koreňščik, doka, balij, babuška, hucul. moľfar

Človek obdarený schopnosťou liečiť aj tie choroby, u ktorých lekári sa zriekajú liečby, ľudový liečiteľ, liečiteľ samouk.

Opakom znachora je *koldun.* Koldun počaruje, znachor odčaruje.

Znachor, ktorý používa aj zaklínadlá nad bylinkami vyslovované šepotom, sa nazýva *šeptún.*

» vedomec

čes. snacha = nevesta, manželka syna

2. veľmi nadané dieťa, vedúch

3. bájny nezbedný chlapec – *škriatok* alebo *podvršťa*, šarvanec, fagan, rus. kuzka

znamenie

1.nadprirodzený jav, úkaz, ktorý je kľúčom k poznaniu budúceho vývoja udalostí, predzvesť, napr. ak vyschne strom alebo praskne pohár, niekto z rodiny zomrie

2. ľahko vnímateľné označenie, vyznačenie, známka, znak, signál

Znič, Zničius *» Žiž*

Žnič, Znicz, Żnicz, Zinch, Zinich

(poľ. znič = večný oheň)

zninoh - dupajúci kôň

zodiak, zvieratník

zverokruhové (svarokruhové) znamenia, Svarogove kolo . Podľa Hviezdnej knihy sa hviezdne znamenie nazýva klbko.

Pás oblohy pozdĺž zdanlivej dráhy Slnka rozdelený na 12 súhvezdí, v súčasnosti pomenovaných zväčša podľa názvov zvierat:

Chors = baran, Veles = býk, Stribozi = blížence, Pozado = rak, Vyšeň = lev, Lela = panna, Raduga = váhy, Kolado = škorpión, Kryšeň = strelec, Drzecso = kozorožec, Vodar = vodnár, Dažbog = ryby. Ich kozmologickou matkou je *Lada.*

» čaroznak,. Svarog

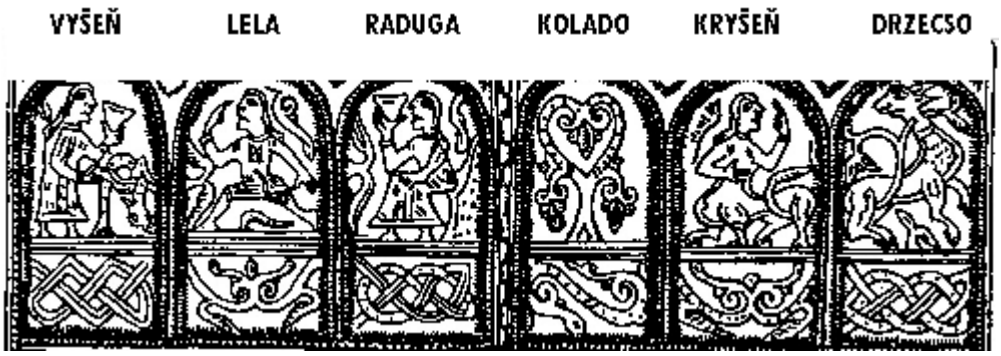

V jednotlivých znameniach zverokruhu majú svoje dómy jednotlivé planéty slnečnej sústavy. Podľa postavenia planét v znamení a polohy slnka v znamení sa určuje osud ľudí *» astrológia.* Ak má niekto pri narodení pozitívne postavenie hviezd pri narodení, hovorí sa, že „narodil sa pod šťastnou hviezdou“.

Zora, Zorja, Zarja

Zorya, Zarya, Zarjala, Zoria, Zaria, Zroja, Zorka, Zorenka, rus. Zorja utrennaja, Zorja večernaja, Mercana, poľ. Zorza, Wzorza, Żarzyca, bielor. Zaranica, Zarenica, Svetozara, lotyš. Austra, lit. Aušra, Aussra, Ausca, Aušriné = úsvit, Svitelis

foneticky: Zuria, Zarza, Zarzyca, Zarzyczka, Żaria

mercana je od slova mrk (súmrak)

posol slnka, vládkyňa úsvitu a súmraku.

Osvetlenie horizontu ako červené oblaky, červánky, má dve stelesnenia: na svitaní – **ranná zora** otvára brány slnečného paláca pre východ slnka; pri západe – **večerná zora** zatvára brány slnečného paláca. Zvestujú východ a západ slnka. Ranná zora berie spánok, zapaľuje telo a rozbúcha srdce človeka; večerná zora dáva spánok.

Jej symbolom je veniec so zrelých obilných klasov, keďže ráno a večer hladí klasy, aby lepšie dozreli.

Zora prenasleduje všetko zlo ohňovými šípmi. Oblaky ráno a večer sú sfarbené od jej krvi po boji so Stribogom, ktorý sa snaží oddialiť deň a urýchliť noc. Zory majú utkaný závoj zo zlatých vlákien (lúčov) slnka dopadajúcich na zem, ktorým ráno zakrývajú hviezdnu klenbu a večer ju odkrývajú. Podľa princípu podobnosti zory majú moc zastaviť krvácanie a zaceliť skutočné rany.

Zory sú *slncove sestry* a dcéry *Dažbog.* Ranná Zora (svitanie) vedie na uzde svietiace biele kone (úsvitové mraky), ktoré vypijú rosu a ohnivými šípmi (lúče vychádzajúceho slnka) odháňajú všetky škodlivé tvory. Počas dňa sa kone sfarbia do červena (rudo), večer do siva (tmavošedo) a Večerná Zora ich odvádza z nebeskej klenby. Zory odháňajú zlé myšlienky. Na Sibíri volajú oranžovú oblohu za úsvitu „líščia tma“.

Ranná zora býva zamieňaná so *Zornicou* a večerná zora býva zamieňaná s *Večernicou.* Podľa ruských zdrojov Zornica a Večernica sú dcérami Zory a *Chorsiho.*

Tri hviezdy Oriónového pásu sa nazývajú aj Dievčenské zore.

Mužský princíp Zory sa nazýva *Zarebog* (Zarjalo), ráno budí ľudí a večer ich pozýva spať.

zora polnočná je polárna žiara

spojenie: zora sa rozliala po krajine = svitá

V poľskej mytológii tri zory (žiary) znamenajú tri *sudičky.*

V rímskej mytológii sa nazýva *Aurora,* v gréckej *Eos.*

Zemepisný názov: Zorja, Zorjane – obce na Ukrajine,

Zornica, Rannica

ranná hviezda, Zornička

niekde zvaná aj *Dennica*

rus. Zimcerla, Zimsterla, Simsterla, Simarzla, Simargla, Zimerla, Zimerzla, Zemarzla, Zmarzla, Zarenica, Zarjanica, Zarnica, Zorka, Utrennica, Utrenica, Utora, Utrija, Vtora Budintaja, Budjica, Budintoys, Budintai, Budentoys, Budintaia, Budintoja, Budintojas, (litov. budinti = budiť), Žvajgždunoka, poľ. Budzisz, Gwiazda Poranna, Jutrzenka, Jutryboga, Jutra, Jutrznia, čes. Jitřenka, novopoľ. Świtezia

sanskrt. Usha, lat. Matuta Mater

fonetické zápisy: Jutrenka, Juternica, Gitrenka, Zarenitsa

opisne sa nazýva aj mesiacova hviezda, mesiacova dvorná dáma, mesiacova milenka

pani začiatku dňa, vládkyňa ranného svitania, prebudenia a bdelosti. Pomáha hojnému a rýchlemu dozrievaniu úrody, a preto bola uctievaná ako ochrankyňa zberu. V spolupráci s *Porevítom,* ako ľadovým mužom, však môže spôsobiť aj zamrznutie úrody, preto ju nazývajú aj **Zimerzla** a zobrazujú ju s korunou z ľadových krúp, šatami z inovate a snehovým plášťom. Chráni spiacich ľudí pred nešťastím a prebudí kohúta, aby zakikiríkal, ak sa k nim niekto priblíži. Ustriháva hviezdny plášť *Lunici,* čím skracuje noc.

Zobrazuje sa aj v zlato-purpurovom háve, ktorý osvetľuje východné hranice oblohy červeným ranným úsvitom – *rannou zorou.* Slnečná slúžka ohňa, zrodená na pobreží lagúny slnka. Aby bola pekná, umýva sa v rannej rose. Ak sa budú dievčatá umývať v rannej rose, budú pekné ako ona. Ako hviezda Venuša bola symbolom mladosti a krásy. Bojuje proti zlu na svete. Podľa ruských zdrojov je dcérou *Svantovíta.* Jej manželom je *Vánok* (Pogoda). Jej syn je *Astiňa.*

V Ríme jej sviatok nazývali Matralia a bol 11.júna. Porekadlo: Zornička máva uplakané očičká t.j. pršieva.

Zornička a Mesiac sú dvaja zaľúbenci na oblohe. Symbolom Zorničky je tzv. koptský (egyptský) kríž – „tau s uškom“.

Večer sa nazýva *Večernica.* Zornica a Večernica sa v novopohanskej poľskej mytológii nazývajú *Brzazgi.*

Mužský princíp Zornice v poľskej mytológii sa nazýva *Budzisz* , v balkánskej mytológii sa nazýva *lucifer,* v ruskej mytológii *Jutrobog.*

Zemepisný názov: Zornica – obec v Bulharsku.

zríček *» bazališek*

Zrkadlica

zerkalica

duša zrkadla, je neviditeľná pre každého, nemá vôbec žiadny vzhľad, pretože je to tieň, duch: to, čo zrkadlo vidí pred sebou, nadobúda túto podobu v zrkadle. Niekedy sa Zrkadlica zabáva tým, že v noci si ukazuje v zrkadle to, čo videla cez deň. Zrkadlo pozná budúcnosť. Nie je dobré deti do 1. roka nechať pozerať sa do zrkadla, lebo môžu uvidieť budúcnosť, z čoho sa môžu pomiatnuť. Do troch dní po smrti môže Zrkadlica ukázať v zrkadle tvár zosnulého, preto je vhodné počas tejto doby ho zahaliť. Zrkadlica nemá rád nečisté sily, preto tieto nemajú obraz v zrkadle napr. upíri.

zrnovik, zernovik *» humník*

Zroja *» Zora*

zrut, zruta *» ozruta*

ztračec *» škriatok, pikulík*

podľa Mater Verbonum obdobný s mýtickým starorímskym kráľom Picus, synom Saturna

Zuarasic – fonetický zápis *Svarožič*

Zutibor, Zuttibur *» Svätobor*

Zvaigzdikis *» Sveistiks*

Zvarožiny

Svarožiny *» Svarožič*

Zverjanica (starorus.) *Večernica*

Zveruna

bulh. Dzverina, Mária vlčia, slovin. Bedaja, poľ. Ziewona, Ziewonia, Żworuna, rus. Zverjanica, Zevana, Zevena, litov. Žvorūnė, Žvorūna, Medeina, Medeinė, Modeina, lotyš. Meža Māte

(litov. žvėris = zverina)

lesná matka, vládkyňa lesov a zvierat, lovu a poľovníctva, ochrankyňa voľne žijúcich zvierat, aj ich lovec. Nepomáha lovcom, ale chráni les. Jej posvätným zvieraťom je zajac. Býva sprevádzaná jeleňom (laňou), vlkom a zajacom, dokáže sa zmeniť na akékoľvek zviera. Oslavuje sa na tretí jesenný spln (po Zadušnici), kedy bol zákaz poľovačiek. Letná oslava je 13. augusta.

Zverunine dni sa tiež nazývajú aj *vlčie dni.*

Je manželkou *Svätohora.* Jej mužským princípom je *Siliniez.* Podľa ruskej mytológie je dcérou Perúna a Lely, občas býva zamieňaná so svojou sestrou – vtákom *Magura.*

Kozmologický výklad: litovsky "žvoruna suka" = veľký pes

Súhvezdie Veľký pes udáva čas najväčšieho slnečného tepla na severnej pologuli a je dôležitý pre poľnohospodárstvo.

Býva zamieňaná s *Devou (Zevanou)*, prípadne je záporným princípom Devy.

Býva porovnávaná s gréckou bohyňou Artemis.

Zvezda, Zwezda

litov. žvaigždė Vakarinė alebo Vakarė, poľ. Gwiazdka

hviezda *Venuša* stelesnená ako *Zornica* a *Večernica » Svietič*

zvieratá

symbolika:

baran, mulica – symbol tvrdohlavosti

bocian - nositeľ života a potomstva

býk – symbol mužskej sily, plodivej vitality a vytrvalosti

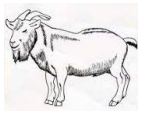

cap (samec kozy) – je nositeľom rôznych vlastností: smradu (smrdí ako cap), starý cap = správa sa neprimerane k svojmu veku ohľadom sexu, spraviť capa záhradníkom = zveriť niečo nespoľahlivému človeku, streliť capa = povedať hlúposť, blamovať sa

čajka - symbol túžby nepokojnej duše a žialenia (trúchlenia)

diviak, kanec – symbol plodnosti, odvahy a bojovnosti

ďateľ - „ lekár stromov“, symbol trpezlivosti

had - symbol poznania, ochranca domu *» domovik*; v judaizme symbol pokušenia a úlisnosti :„choval som hada na hrudi“ = priatelil som sa so zlým nevďačným človekom

havran, krkavec - je duša predkov, symbol nešťastia, je nositeľom mŕtvej aj živej vody, nositeľ smrti; je to aj prorocký vták. V kozmologickej symbolike je stelesnením víchru.

„krkavčia mať“ = matka, ktorá zahubila vlastné dieťa

holub, hrdlička - symbol lásky a mieru, ducha a roduvernosti

hus - symbol technickej hlúposti (rozumie sa tomu ako hus pivu)

hyena- symbol okrádania a zneuctievania mŕtvol, prenesene hyenizmus = bezohľadné zaobchádzanie s bezmocným

chrúst – symbol slabého útleho človeka: „slabý ako chrúst“

jašterica – symbol obnovy, regenerácie (pri veľkom ohrození si odlomí chvost, ktorý jej znovu dorastie)

jeleň - symbol mužskej majestátnosti ale aj popletenosti

jeseter – rybí kráľ

ježko – symbol víťazstva nad zlom

kačica divá - symbol ďalekých ciest a osobného vzrastu tiež symbol komunikácie s oným svetom

kohút - privoláva nový deň, zaháňa nočných duchov *» kohút*

kôň - biely, čierny...*» tátoš*
koza - symbol nedisciplinovanosti

krava – symbol materstva ale najmä hlúposti : „ robiť kraviny“ = robiť hlúposti, aj ohľadom využívania : „ urobiť si z niekoho dojnú kravu“ = využívať ho
biela krava = stelesnenie snehu

krysa, potkan- symbol bezcharakternosti a zákernosti

kukučka - symbol osudu a času, ale „kukučie vajce“ či „kukučie mláďa“ = cudzinec, ktorý sa votrel do nášho domova; kukučka nemá hniezdo, lebo ho darovala narodenému božstvu a za to dostala kľúče od raja.

kuvik - symbol prichádzajúcej smrti

labuť biela- symbol vernej lásky

labuť čierna – symbol žiaľu, smútku a zúfalstva

laň - symbol štíhlosti a ženskej krásy

lasica – ochrankyňa domácnosti *» domoša*

lastovička - kde je, tam žijú dobrí ľudia, má kľúče od raja, nositeľka jari

lev - kráľ zvierat (levy v Európe vyhynuli začiatkom nášho letopočtu, Posledné útočisko našli na Kaukaze, kde vyhynuli počas 10. storočia.)

lienka – božia králičká, svarožkova králičká (nesprávne kravička *» Lela),* božia dievočka, symbol šťastia a dobrých správ

líška - symbol prefíkanosti a ľstivosti; líškať sa = lichotiť, podlizovať sa , má líščí chvost = je prefíkaný

mačka - symbol falošnosti, stelesňuje sebestačnosť, lásku k slobode a siedmy zmysel (*kyhalu),* z človeka odoberá nečisté sily, čierna mačka je predzvesť nešťastia. Je aj symbolom maškrtnosti :“má maškrtný jazýček, ako mačička“

medveď – na Slovensku kráľ štvornohých zvierat, pán lesa, symbol ťarbavosti, nešikovnosti ale dobráckosti (tancuje sa medvedí tanec pri ulovení prvého medveďa v roku)

„urobiť medvediu službu“ = čin, ktorým niekto chce pomôcť, v skutočnosti však uškodí

motýľ - symbol premeny, zmeny

mravce – symbol usilovnej vytrvalej práce ale aj rýchleho rozmnožovania : „ množia sa ako červené mravce“

myš – bola symbolom chudoby : „ chudobný (chudý) ako kostolná myš“ ale vážili si na nej nenápadnú každodennú usilovnosť a schopnosť vykonať veľké činy aj napriek jej malosti: prehryzie sieť a vyslobodí leva, pomôže rodine vytiahnuť repu, vydesí človeka na smrť.

orol - kráľ vtákov, pán neba, symbol zvrchovanosti, na Slovensku najmä orol kráľovský biely, strážca Tatier

(Zleteli orly z Tatry....), v Baškirsku stepný sivý orol je symbol nezávislosti, sily, veľkorysosti a v Kazachstane symbol slobody a nezávislosti ; v kozmologickej symbolike je stelesnením ľadovcových mrakov

ovca – symbol nevinnosti a pokory; často bola biela ovca predmetom obety, čo prevzalo kresťanstvo ako obetného baránka

páv - symbol krásy a sebavedomia (pekný vzhľad, odporný hlas)

pavúk – symbol dobrých správ alebo návštev, zabiť pavúka križiaka spôsobí nešťastie alebo smrť; pavúk je aj symbolom *sudičiek*

pes – symbol verného priateľstva, ochranca

prepelička – symbol vrtkého dievčaťa

ropucha – lakomá žena, sedí na prameni

ryba - symbol zdravia; „ zdravý ako ryba, svieži ako ryba“

slávik - symbol slobody (nespieva v klietke), symbol básnikov a umelcov

sliepka - symbol ženskej hlúposti

slimák - symbol pomalosti a vytrvalosti

sojka – symbol uškriekanej, ukričanej ženy

sokol - posol slova, posvätný vták Perúna, Roda, Radegasta a Striboga *» rároh*, symbol bystrosti, vrtkosti, divokosti a krásy (sokolík – mládenec, sokolica - devica). V kozmologickej symbolike je stelesnením hrmavice.

somár - symbol hlúposti

sova - symbol múdrosti, chronotyp nočnej aktvity

srnka – symbol rýchlosti, vrtkosti; „ rýchla (vrtká) ako srnka“

straka – prorocký vták, ak sedí na kole, prorokuje príchod hostí; symbol hrabivosti a zlodejstva : „ kradne ako straka“.

sumec – na Slovensku kráľ rýb

sviňa, prasa – symbol špinavosti, telesnej aj charakterovej ale aj znamenie plodnosti, bohatstva a prosperity

svrček - chránený hmyz prinášajúci do domu šťastie a prosperitu

sýkorka – symbol detinskosti, detskej zvedavosti, skromnosti

škovránok - symbol jarného spevu

škrečok - symbol mamonára lipnúceho na majetku

šváb – vo východných krajinách symbol dostatku

teľa - symbol neskúsenosti (zíza ako teľa na nové vráta) a nevedomosti : „teľa sprosté“

tur - symbol vojenskej chrabrosti

užovka - kráľ hadov, symbol nesmrteľnosti

včela - symbol pracovitosti

veverička – symbol bezpečného zásobovania a predzvesť vojny

vlk - symbol divosti a dravosti, zvlčiť sa = zdivočieť, stať sa zverským, dravým *» vlkolak,* ale tiež nenásytnosti : „hladný ako vlk“.

volavka – symbol slobodného rozhodovania

*vôl (*vykastrovaný býk)- symbol ťažnej sily a hlúposti príslovie: „drie (robí) ako vôl“, ty si vôl = si hlupák, prenesene „voloviny“ = hlúposti

voš, blcha - symbol spokojnosti: „čuší ako voš pod chrastou“, „šťastný ako blcha“, „lenivý ako voš“

vrabec - je sebavedomý darebák , symbol prežívania zo dňa na deň aj symbol malosti : „ malý vrabček“

vrana, kavka – proroctvo smrti: významnej osobnosti alebo v boji (prevzaté z keltskej mytológie ako bohyňa vojny *Badb* či *Morrigan* – vojnová vrana; bojisko nazývajú „záhrada vrán“.) Slovania spájajú vranu so *Stribogom.* Vrana je aj hanebné pomenovanie klebetnej ženy : „kráka ako stará vrana“.

zajac – symbol plodnosti (plodná, ako zajačica) ale aj nositeľ negatívnych vlastností a predzvesť nešťastia, tiež symbol bojazlivosti a zbabelosti: “ ušiel ako zajac“, symbol ostražitosti : „spí ako zajac“

žaba – zakliata princezná, môže odobrať dievčatám krásu, zuby môžu vypadať, niekde je aj strážcom pokladu. „Žaba na prameni“ je označenie človeka, ktorý spravuje určitý zdroj, ktorému v používaní bráni ostatným.

Zvieratá s dobrými vlastnosťami boli chránené – posvätné.

Každý druh zvieraťa má svojho kráľa ako včely: včelí kráľ sa nazýva Krapčik *(Bubil).*

Nejaká potvora (*chriapa*?) je kráľom nad všetkými štvornohými zvieratami, keď zatrúbi, všetky zvieratá sa zbehnú, jej bratom je kráľ vtákov (rus. car ptica) zvaný *Kuk* alebo Vostrogor.

Kráľ kohútov sa nazýva Budimír, kráľ mačiek je Vargin, kráľ rakov je Chabjor, kráľ myší je Podnor, kráľ hadov je Prašivec (Vužina), kráľ rýb je Keser (Belorybica).

Aj národy boli pomenovávané symbolicky : zmija = Turek, drak = Tatár, vydra = Rus, tur = Litvan, býk = Bulhar, vlk = Srb, holub = Slovák, kohút = Maďar

V beštiároch sa objavujú pomenovania ako **camelopard** (velbludopardus, rus. gala, staročesky elad)–kríženec ťavy a geparda (je to ale staroanglické pomenovanie žirafy), **allocamela** - kríženec osla a ťavy, **vepreslon (**kancoslon) - kríženec diviaka a slona, **býkoslon**(teľčeslon)- kríženec býka a slona, **nozdroroh** - kríženec nosorožca a slona, **kozoslon** - kríženec kozy a slona a ďalší mutanti zo zvierat, či lietajúce opice, ktoré sa v Európe nevyskytujú, sú len literárne výmysly.

Kríženec husi a psa ***husopes*** **(** ansericanis) bol pomenovaný biologičkou O.M. Ivanovou – Kazas.

Krížence človeka a zvieraťa sa všeobecne nazývajú **zveroľudia** (napr. *psohlavec, polkan, hadočlovek* atď.)

zvonicový mužík

vežový mužík, kostolný duch, rus. kolokoľnyj mužik, cerkovnik

nečistý duch, skrývajúci sa vo zvonici, na veži. Väčšinou to býva duch umrlca, ktorému z nejakých dôvodov zem neprijala jeho dušu. Nečistá sila ujde zo zvonice po treťom zazvonení zvonu alebo s prvým zakikiríkaním kohúta. Ak bol niekto posadnutý, postavili ho pod zvon, aby z neho nečistý duch vyšiel. Všeobecne veža zvonice bola považovaná za strašidelné miesto. Slovné spojenie „straší ti vo veži“ = zbláznil si sa.

Zvonicový mužík nosí čiapku, a ak mu ju zoberiete, bude Vás stále prenasledovať, aby ste mu ju vrátili.

zvorožiny (ukrajin .) *pamiatka zosnulých*

zwodnica, zwiedlica (poľ.) *húkalka*

uwodnica, zwodziarza, zwodziasza, zwodzicielka, zwodzijosa

zybočnik

rus. zyb = vlnky na hladine, zybaťsja = vlniť sa vo vetre, húpať sa

v ruskej mytológii škriatok hojdajúci sa na tŕstí, konároch, leknách a pod. V závislosti od výskytu ho zaraďujú medzi lesovikov, bažinníkov, či vodníkov. Bol poludňajším duchom a mohol vkĺznuť do nezakrytej kolísky a budiť deti.

Zyr - slovanské pomenovanie gréckorímskeho božstva *Oziris.* Démon z novodobých počítačových hier.

Neslovanské

Zam (sanskrt.) bohyňa Zeme

zaratan (perzs.)- ryba ostrov *» čudo morské*

zavija (arab.) - 1. cela islamského pustovníka, 2. sídlo islamského náboženského bratstva

Zeduk (Ceduk, Eduk, Educ) – saský boh vojny, nie je to boh jedenia

zelóta (gréc.) - 1. náboženský horlivec, fanatik, 2. príslušník židovskej nacionálnej organizácie v Jeruzaleme

zelotizmus (gréc.) - prepiata náboženská horlivosť, náboženský fanatizmus

zendaverta (perz.) - posvätné knihy starých Peržanov spolu s komentárom

Zenerove karty - 25 kariet (5x5) znakov používaných pri experimentoch v telepatii

Zervan – v iránskej mytológii boh času a osudu
Zeus (Theus, Dios) - starogrécky najvyšší boh, otec bohov, vládca neba i blesku (zvaný tiež Xenios, Herkios, Gamelios), obdobný rímskemu *Jupiterovi.* ; starogermánsky boh sa volal Ziu (Zevis, Záviš)

zitiron - morský *centaurus*

zoapsia (gréc.) - pri blúznení pijanov videnie zvierat (biele myši)

zombia - *nemŕtvy*, živá mŕtvola, mŕtvy oživený magickými praktikami woodoo, chodiace telo, neoduševnená bytosť; *»saňa*, príslovie: behá ako bez duše

zoroastrizmus (podľa Zoroastra) - perzské náboženstvo, za pôvodcu ktorého sa pokladá Zoroaster (Zarathuštra), hlása dobrú myseľ, dobré slovo, dobré činy.

zwergl (nem.) - gnóm

Ž

žaba hospodyňa *» domoša*

žaby, najmä rosničky, v bájosloví privolávajú dážď

žabalaka

jabalaka, rus. ľaguška, žabia princezná

v bieloruskej mytológii *vlkodlak (saňa)* vo forme odpornej žaby alebo ropuchy.

V ruskej mytológii Vasilica Prekrásna premenená na žabu *Kostiarom.*

Zemepisný názov: Žabokreky – obec na Slovensku

žabí muž, žabia pani *» vodník*

Žalius

Zallus

litov. žalius = zelený

v litovskej mytológii božstvo neposlušnosti, vzdoru, nesúhlasu

Žalka

slovin. žalik žena, žal žena, zála žéna, jébek žéna, zavdána žena, rus. žalica, Žalja, poľ. Żalna Żona, Żaligżena, Żgielna Żona, Żglistnica, Żalnica

mýtická bytosť s vlastnosťami *víly, sudičky a rožanice.* Zomrela kvôli láske. Chodí v bielom oblečení s dlhými vlasmi, ale nie je tak mladá a krásna ako víla, ale je skúsenejšia a sympatická. Osamelým ľuďom radí pri poľnohospodárskych a domácich prácach. Hospodyni daruje klbko s nekonečnou niťou, ktoré sa skončí vtedy, ak ho prekľaje. Niekedy prichádza k narodeniu dieťaťa, aby prorokovala jeho osud. Objavuje sa ako dobrá víla, keď ľudia najviac potrebujú pomoc. Zaháňa moru. Nezdržuje sa v skupinách, uťahuje sa do samoty v neprístupných skalách. Vidí však len svoje nešťastie a podľa neho všetko posudzuje. Ak sa do nej zaľúbi muž, trápi ho svojou láskou. Ženám zasieva do sŕdc, žiaľ a žiarlivosť rozprávaním o nevere mužov.

Je zrejme totožná s *Ľuticou* z chorvátskej mytológie.

Má sestry *Svarica* a *Revnica.*

»Plačka

žaltys, žaltvikšas, žalviskas (litov.) *domovik; » aitvaras*

pôvodne posvätný had baltskej bohyne *Saulé.*

Zemepisný názov: Žlatytis – jazero v Litve

Żara (novopoľ.) *Korgoruša*

žar-cvet, car-cvet (rus.) *peračina*

žar-ptica *(*rus.) *ohnivák vták*

žarenik, žarenica

poľ. żegacz, zagacz

v ruskej mytológii strážcovia hrachového poľa a záhrad, zdržujúci sa v poraste najmä na poludnie, keď je „žiara“, t.j. teplo. Počas zamračených dní sa skrývajú pod sporák. Strašievajú nimi deti, aby nechodili do poľa pri dozeraní vylúskavať hrach.

žareniki sú smažené múčniky

žarenša, žerenša (rus.) *zadvorenka*

Żarłuna (poľ.) *Svarožica*

žarnovičanky

(žarnov = mlynský kameň)

vodníčky zdržujúce sa v mlynských kanáloch

Zemepisný názov: Žarnovica – mesto na Slovensku

Žarog *» Svarog*

žatva

žeň, žne, čes. sklizeň, rus. zažinki, žniva, starosl. *spas*

typ zberu úrody, kedy sa kosia a zberajú (žnú) predovšetkým obilniny. Začína sa zväčša na *Petrov deň.* Po žatve sa spravidla konajú *dožinky* ako oslava ich úspešného ukončenia. Niekde aj stelesnený duch žatvy.

žatvar *» osoloň*

žatvarka (bulh.) *Dedo Koleda*

Žaž, Žaža, Žad *» Korša*

Ždiar, Ždjar, Žďár

význam slova je zore

prepis do neslovanského jazyku: Zdar, Saar, Zoro, Soro

lotyš. *Rieteklis*, čes. aj *Klekáníček,* poľ. Ździar

mužský princíp *Večernice.* Syn Dija (*» Dy).* Asi totožný so *Svietičom.*

Zemepisný názov: Ždiar – obec na Slovensku, Ždírec nad Doubravou, Ždár na Sázavou – obce v Čechách, Ždárské vrchy - pohorie v Čechách.

žehnanie

ďakovanie, blahorečenie a žičenie prevedením cez oheň so slovami "Perún nech ťa žehná". Žehnanie sa vykonáva tzv. živým ohňom, zapáleným len trením práchna, bez použitia kresadla. „Živý oheň“ sa nazýva aj nový, drevný, domáci, rodný, nebeský, svätý.

Pre živý oheň sa používa védsky symbol **svadha.**

Žela
Zela, Zelu, Želu, Żeli, rus. Žlja, Želja
fonetický zápis : Dschelju, Zielija, Żla

slovin. žela = žať, poľs. zela = zívať

1.– stelesnený žiaľ, totožné so *Zadušnicou.*

2. plačka, ochrankyňa pohrebného obradu, tryzny, smútku a ľútosti, súcitu, posol mŕtvych, nositeľka popola. Jej sestry sú *Karna (*Kručina ukrajin. = skrúšená, skormútená*)* a *Žurba* (rus. = smútok) zvaná aj *Tuga* (ukrajin. = úzkosť), ktoré oplakávali padlých vojakov.

žalná karina = pohrebná kára (koč)

zastar. žaľnik = cintorín

Príliš dlhé vyjadrovanie smútku nad zosnulými je nebezpečné pre pozostalých, lebo duša mŕtveho sa môže na nich naviazať.

V r. 1551 oplakávanie mŕtvych cirkev zakázala.

3. podľa nemeckých kroník, zlatá soška (*Zlatá Baba)*, ktorú vyhotovila česká vojvodkyňa (sudička) *Libuše* po zrušení ľudských obetí, t.j. trestu smrti, a ktorej sa dávali nechty a vlasy odsúdených, ochrankyňa ženského lona. Ale asi správnejšie má byť jej pomenovanie *Lela* alebo *Hela.*

Zemepisný názov: Želiv – obec v Česku

Železná baba (bielor.) *ježibaba*

Žaleznaja baba, železňačka, Železná noha, ukr. zalizna baba

v bieloruských tradíciách strašiak pre deti, za účelom vzbudzovať u nich strach z nebezpečných miest a rizikových situácií , aby napr. nepozerali do studne , aby nechodili samy do polí, nezdržiavali sa tam, kde sú uložené kosy, lebo je tam baba so železným háčikom, ktorým ich stiahne do studne alebo k sebe a poreže ich alebo so železnou palicou, ktorou ich zabije aj zje.

Zobrazovala sa vo forme žaby, či starenky s veľkými železnými prsiami.

Železník

1. železný muž, ozrutný čierny chlap v ťažkom brnení, ktorý sa zmenil na horu so železnou rudou pri Veľkej Revúcej nad dedinou Rákoš. Vyskytuje sa aj v Žytkavičskom lese v Bielorusku, v lese Kottenforst v Nemecku. Strážca náleziska železnej rudy.

V poľských legendách sa nazýva Pan Żelaznoskały, Skała Żelazna, Bóg Żelazna Skała, Żelazogóra, Żelazny Car, Żeleźniczar, v srbských legendách Gvozden čovek. V bieloruských legendách obor, ktorého telo je vyrobené zo železa, strážiaci železné náleziská.

Jeho symbolickým predmetom je oslička - brúsny kameň na kosu.

2. liečivá rastlina (verbena, sporýš), osoží proti vyčerpanosti.

Zemepisný názov : Železník – obec na Slovensku v okrese Svidník, Železniki – obce v Poľsku, Slovinsku a Srbsku.

Žélius, Zelus

litov. želti = rásť, žolé = tráva

v litovskej mytológii ochranca rýchleho rastu trávy, obdobný je *Kostromo.*

V ruskom bájosloví sa nazývajú zeleniči: **zelenčuk a zelenuška** či **zelenica** a sú zodpovední za to, aby sa rastliny nezabudli zobudiť po zime a aby sa začali zelenať. Sú aj ochrancami trávnatých stepí. Pre mužov nie sú nebezpeční, ale Žélius ženy môže prenasledovať do vysilenia a vynúti si sex.

Podľa prorockej literatúry sú to ľudia z budúcnosti, so zelenou pokožkou, umožňujúcou im prijímať energiu z fotosyntézy.

spojenie „ tráva sa zelená“ = tráva rastie (lit. žolé žélia)

zelenčuk je po rusky hluchavka (Eukaryota)

Žemėpatis, Žemėpati, Žemopatis, Žemininkas, Žiemininkas, Žemeliūkštis, Žemynas, Žemynėlis (lit.) *Zemboh*

Žemės Motina, Zemmes mahti (litov.) *Mokoš*

Žemyna, Žjamina, Zemyna, Zemina, Zemele (litov.) *Matka Zem*

staroprus. Semine , rus. Žemnina

dcéra slnka a mesiaca, manželka *Perkunasa,* obetoval sa jej chlieb upečený z poslednej múky predošlej úrody

Žerďaj

Jerdiaj

rus žerď = žrď, tyč, drúk

v ruskej mytológii zlý duch, veľmi dlhý a tenký, ktorý putuje ulicami v noci. Niekedy v noci pozerá do okien, zaklepe na okno ako konár stromu, zohrieva si ruky v komíne a desí ľudí. Je to

úbohý tulák, ktorý je odsúdený, aby sto rokov putoval po svete bez akéhokoľvek zmyslu alebo postavenia.

Prenesene vytiahnutý, štíhly, chudý človek.

žeriavočlovek

rus. žuravloludik

človek s hlavou vtáka žeriava (*Grus)*, údajný obyvateľ Tartárie. Jeho osudom je mať dlhý krk, aby rozhodnutie srdca šlo dlho k zobáku. Obrazne je to človek, ktorému dlho trvá, kým vysloví svoje pocity srdca, myslí sa tým najmä sudca, ktorý má vydať dobre zvážené rozhodnutie. V zábavnej literatúre je táto postava popísaná ako monštrum.

žertva, žrecva**,** žrtva(rus.) *» obeta*

(od slova žer) t.j. pokrm, jedlo, korisť

žeužyk, ževžik (bielorus.) *jazerník*

žuvža

Žežulica *» Henana*

poľ. Gżegżołda, Gżegżułka

žhavák, žavák *» ohniváč*

poľ. Żarek, Żarownik, Żgielnik

Zemepisný názov: Żarek – obec v Poľsku

žiaľkyňa *» plačka*

žiarolem, žiarnejc *» Bartolomej*

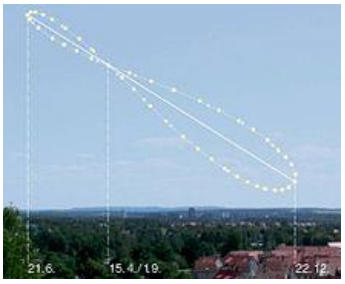

rus. Zarevnica

Žiarolem (žiarlomec) znamená rozhranie (brázda) medzi letom a jeseňou a potom medzi zimou a jarou. Vychádza z krivky vzniknutej pospájaním polohy slnka na oblohe v rovnakom dennom okamihu, ktorú dnes nazývame **analema.** Priesečník tejto krivky je žiarolem a pripadá na 1. septembra a 15. apríla. Dňa 15. 4 sa oslavuje sviatok *Pravi.* Letný vrchol krivky je 21. júna (*Ilja)* a zimný vrchol 22. decembra (*Kračún).*

Obrazne sa v lete po oblohe pohybuje zlatoroh a v zime striebornokrílec *» peryton.*

Žiarolem (Zarevnica) sa však zvyčajne oslavuje až na deň jesennej rovnodennosti ako *Sviečkový deň.*

Žiarooký *» Žiž*

žiarska ružica *» svarga*

žiburinis (lit.= žiarovka) - svietiaci *kostlivec*

žičevrat, žečevrat

(rus.) znak pre *slnovrat* - had, požierajúci si chvost (*uroboros),* chronoboros. Opisne ho nazývajú aj O-had, či had-oko.

Sudca duší na druhom svete. Očistené duše posielal späť na znovuzrodenie na zem .

Žiezdrė, Ziezdré

v baltskej mytológii bohyňa vojny, dcéra bohyne slnka *Saulé,*

kozmologicky stelesnený Mars

Żihmlehmi, Zihlneeki

balts. veštec, predpovedajúci z letu vtákov *»augur*

Žíchar
žichoňa, žicharka, žichorko, žichorjuško, žicharko
rus žígar = uhliar, žihár;

v ruskej mytológii
1. zlý duch, domosed, starousadlík, ktorý kradne deti z kolísky, keď sa matky od nej vzdialia. Ak musí matka odísť, na ochranu pred žicharom sa dávajú do postieľky nožnice a kamenný praslen z vretena a pod kolísku sa dá stará metla. Pripomína sa 4. novembra nevychádzaním z domu.
Jeho ženským princípom je *Maruda.*
2. synonymum pre *domovika* - domovoj žichar aj pre *bannika* – baennyj žichar, pre *vozilu* žichar bataluško *» zápecník*

Zemepisný názov: Žihárec – obec na Slovesnku

žilštajn
kameň života, minerál šungit, hadí kameň, používa sa na liečebné účely *» Alatyr*
Šungit je neporézna uhlíková hornina vzniknutá z rias. Má schopnosť čistiť vodu takmer od všetkých organických látok (vrátane ropných produktov, fenolov a pesticídov), od mnohých kovov a nekovov**,** baktérií a iných mikroorganizmov.

žirovik *» lizun*
rus. žir = tuk, masť, starosl. = výživa
mastný čertík, žira, žirovoj, poľ. żyr, żyrowik, żyrownik

Zemepisný názov: Žirany, Žírovce – obce na Slovensku, Żyrówek – obec v Poľsku, Žyroviči – obec v Bielorusku

Žitivrat
Žičevrat, poľ. Życiwrat
ten, čo vracia zemi žitie, plodivú silu, božstvo úrody t.j. *Vratko » slnko*
prepisom do neslovanských jazykov vzniklo pomenovanie Sitivrat či *Sytivrat*

Oslavuje sa 17. júna ako **Deň ticha**, kedy Zem ide po svojej dráhe najpomalšie a preberá intenzívne životodarnú energiu slnka.

Žitník

Žiceň, Žyceň, Žiteň, Živaras, Živ, Živič, Živic, Živud, Život

(poľ. życenie = prianie, žičenie), žito = obilie

Žitný dedo**,** žytnik *» Polevik*

Živbog = životný darca, Žibog, Siebog, poľ. Życzen al. Żywie, čes.Holožitný , litov. Jievaras

fonetické zápisy: Jibog, Gibog, Zibog, Cibog, Tšibog, Tšibek, Zhytsen, Ziv

Jeho symbolom je kocúr.

Vládca produktívnej životnej sily, jesene. Ochranca obilných polí, obilný mužíček. Po zožatí kontroluje, či bolo dobre zožaté.

Je malý, má trojrohý klobúk, väčšinou sa pohybuje tak rýchlo, že ho nemožno vidieť, vidno len vlnenie obilia a zostávajú po ňom vychodené kruhy v obilí. Obetuje sa mu mlieko. V ruskej mytológii sa nazýva **Voljuta** z tal. voluta = špirála.

Býva stotožňovaný s Rodom, pretože Živa a Rod sa zobrazujú ako dve holubice okolo *stromu života* pri stvorení sveta.

V lužickosrbskej mytológii sa nazýva **Živboh** a zapisuje sa ako *Siebog.* V litovskej mytológii sa nazýva **Jievaras** (Živaras), v chorvátskej mytológii **Žibog.**
Žito je všeobecné pomenovanie zrnín.

Podľa VK Žitnič je pomenovanie 5. mesiaca lunárneho kalendáru. Dňom Žitníka je 16. máj, kedy je posledný možný termín zasiať žito (zrniny). Obradným jedlom je kaša zo zrnín (jačmeň, raž, pšenica) a jačmenný kvas alebo pivo. Cirkev ho prekryla sviatkom sv. Fjodora

Žitný dedo, ktorý robí kruhy v obilí, sa nazýva *Holožitný.*
Zemepisný názov: Veliki Žitnik – obec v Chorvátsku, Životice – obec v Česku

Živa, Živana

Žitdeva, Žitná baba, Živena, Žithola, *Samodiva,* Mara Poľná, Pšeničná matka

fonetické zápisy: Giva, Jiva, Dživa, Siva, Siua, Shiwa, Šiva, Sieva, Siewa, Seja, Sieba, Ziva, Zhiwa, Zywie, Zywye, Żniwa, Żwia, Ziwena, Zivena, Ziwiena, Ževana, Živu

(sanskrt. džíva = osobná sila, živa, lat vitalita = životná sila)

lit. Zemmes mahti, lotyš. Seeva, Lauku māte, Zemes māte, Mūža māte, balts. Rugidboba, bosn. Sisja, Eži, srb. Žiža, poľ. Żytnia Baba, Zbożowa Baba, Żytnia Panna, Żytnica, Żywia, Żytniczka, Żytnia Matka, bielor. Paljasja, Paljacha, Poljacha, Cecja, Cjocja, Ťoťa, nem. Vitelubbe *»Vida*, škand. Sif, staronem. Sib, Sippia,

vládkyňa poľnej úrody, hojnosti a plodnosti zeme, života, plnohodnotného zdravia, leta, vody a vetra, stelesnená Zem (Zemlja, Simja) (*» Flóra + Fauna*). Pozitívny ženský princíp plodnosti – Zeme, matka všetkého živého, stvoriteľka mora, riek a lesov, kráľovná lesných víl, prvá medzi vílami, dcéra Svaroga (Svantovíta) a Lady (Lunice), podľa ruských zdrojov manželka *Hamboga (Svantovíta* . Naučila ľudí orať a pásť stáda. Je protipól zimy - *Moreny*. Rada stráži a pojedá hrach, takže ju nazývajú aj **hrachová baba.**

Zobrazovala sa ako mladá žena úplne nahá s jablkom v jednej ruke a strapmi hrozna v druhej ruke, zelenooká a zlatovlasá, takže býva stotožňovaná s *Krasopani,* ale aj v modrom rúchu poloodetá s kvetmi a klasmi v rukách a s kosákom a ocieľkou (*» Lada Poludnica*). Ľuďom sa ozýva ako kukučka a volajú na ňu : „Kukučka, zakukaj, koľko rokov ešte budem žiť?“

Jej služobnice sú *víly*, mladé a krásne dievčatá, ktoré lietajú na oblohe a vrhajú nežné pohľady na zem, aby sa stala ešte zelenšou. Ako prvá víla sa nazýva *Samovila*, v ruskej byline **Živajuda.** Pomocníčka, ktorá vedie ruku rozsievača tak, aby zrno ležalo rovno, sa nazýva *Seja*.

Pre svojich vyvolených zbiera na poli klasy, vymlátené zrno melie na kameňoch a pečie chlieb, ktorý rozvoniava po celom chotári. Pomáhajú jej pritom pomocníčky *popolone* (zvané aj **živice, jívice***)*- nesmrteľné panny, ktoré to urobia počas noci. Jazdí na jeleňovi so zlatými rohmi, prípadne okrídlenom (p*eryton*). Chrám mala na vŕškoch. Na jej počesť sa usporadúvajú *majálesy*(1.mája, ktorý sa nazýva **Živin deň**), plietli sa vence z poľných kvetov (púpavy, margarétok), dievčence sa s nimi ozdobovali a kládli ich aj do jej chrámu. Žiadajú ju o dlhý a zdravý život. Po jedle sa ďakuje Bohu a *Zemi* svätej - matky našej (*Magna Mater*) za úrodu a nasýtenie (*» Mokoš).* Ako obete sa jej prinášal konopný olej, ktorý liali do zeme alebo zakopávali sa do zeme, zvyšky štedrovečerných jedál alebo chlieb so soľou hovoriac „ Dala si nám matka Živa, dávame aj tebe. Má to zabezpečiť ďalšiu plodnosť zeme. Blahoslavená matka Zem štedro pridelila Slovensku zázračné liečivé pramene a bahno, aby z nich prýštilo zdravie pre chorých.

Prísaha Slovanov na Živu, pri ktorej bozkávali zem, je strašná a neodvolateľná. Kanálom živy je chrbtica. Živa vkladá iskru života z novovzniknutej hviezdy do lona tehotnej ženy. V srbských legendách je ochrankyňou pôrodu a nazýva sa aj **Žiža.**

Negatívnym princípom Živy je *Siva.*
Živá vec od neživej veci sa líši tým, že cez ňu preteká Živa, životná energia. Pri narodení vloží do človeka čistú dušu. Jej symbolom je vták pri *rodostrome*. Jej súhvezdím je Veľký Voz. Symbol Živy je písmeno ž (ж), táto runa sa nazýva **Rok.**

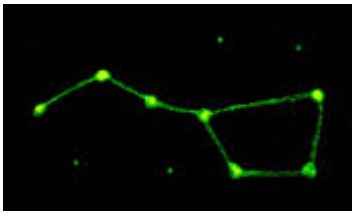

Kresťania ju prekryli Evou – prvou ženou. Slovo Živa sa totiž zapisovalo Giva – Geva – Heva. (hebr. chavah = žiť). Podľa lužickej mytológie je totožná s *Devou*, na čo poukazuje vývin jej mena Deva-Dziewa-Dživa- Živa

Oslava Živy je aj na jar, na *Štyridsiatnicu,* ako príchod života z *Irije,* ktorý prinášajú lastovičky.
Aspektami Živy sú tri generácie žien – babka Mokoš, matka Lada a dcéra Lela ako pokračovatelia rodu. Jej dňom je piatok.
Na zabezpečenie dobrej úrody sa na jar robí magická svadba (ruja) s *»Jarilom.* Jej dcéra je *Nynva.* Uvádza sa, že jej synom je *Perún a Moran (Vodan).* Na letný slnovrat Dažbog sa spojí so Živou (zemou) v manželský pár. Majú spolu pozemského syna Kiseka.
Korán 71:23 – „Neopúšťajte božstvá svoje! Neopúšťajte Tura ani Živu ani Triglava!“

Chrám mala pri Krakove na vrchu Živec.

Životná prasila = *bioenergia,* v indickej náuke *prána*.

jíva po česky je vŕba rakyta

Mužský princíp sa nazýva **Žitný dedo,** *» **Žitník** » Polevik*

Od slova Živa sú odvodené život, živočích, živnosť atď.

Život, živôtik = brucho, *čakra*, prameň životnej sily.

(od slova živá voda je odvodené slovo vodiť, vodivé, živý vodič)

Mená: Živianka, Živka, Živko, Živodim

pieseň narodeninová je Živijó

živiť = chovať, kŕmiť, nedať zahynúť

Zemepisný názov: Živohošť, Živanice – obce v Česku, Żywiec – obec v Poľsku, Živica – obec v Srbsku,

živad

poľ. żywad, živad

upír vo forme vtáka

chorv. živád = hydina

živly

základné princípy prírody, stupne voľnosti v prírode. Človek berie energiu zo 4-och prameňov: vzduch, oheň (slnko), zem (potrava), voda, ktoré mu poskytujú ducha, dušu, telo a vedomie.

(v hinduizme sa nazývajú linga)

živel	živelná pohroma	duch živlu	magické číslo	skupenstvo hmoty	značka
vzduch	víchrica	sylf	8	plyn	kosáčik
oheň	požiar	salamander	4	plazma	trojuholník
zem	zemetrasenie	gnom	6	tuhá látka	štvorec
voda	povodeň	undina	12	kvapalina	kruh
čas (éter)	kozmický dážď	akáša	55	vesmírne pole	kvapka

Symbolom štyroch živľov je védsky symbol **dhata.** Ale aj štvorec vo štvorci.

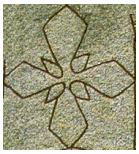

Slovania nepodliehajú pôsobeniu živlov, lebo Perún zvádza so živlami hádku; čo živly urobili Slovanom krivdy, už ich Boh zahojil. Slovania majú v sebe viac prírodných princípov: rosu, vietor, sneh, zore, hmlu, éter, žiaru, oblak, páper a iné magické stupne.

Žiž

Znič, Zničius, Žnič

čsl. Žiarooký, poľ. Požogień t.j. podpaľač

(poľ. znič = večný oheň)

bielorus. Žyž, Žýžal, Žyža, Žyžak, Žižel, neslovanský zápis : Jij, Jyj

v bieloruskej mytológii vládca pohrebného a podzemného ohňa, udržiavateľ posvätného živého ohňa. Chodí pod zemou; ak ide pomaly iba ohrieva zem, dáva teplo všetkým bylinám a stromom, aby zakvitli; ak ide rýchlo zapaľuje požiare v lesoch a na poliach. Je to duchovné zdôvodnenie vzniku požiarov počas obdobia sucha. Je ochrancom vojenskej odvahy a statočnosti. O pomoc k nemu prichádzajú žiadať aj ťažko chorí v nádeji, že sa im uľaví tým, že sa zahrejú v blízkosti životodarného ohňa.

V československom bájosloví, kde sa Žiarooký pozrie, tam sa všetko zapáli, okamžite zovrie voda, skaly prasknú a rozsypú sa na piesok. Má 12 očí, čím pripomína ukrajinského ducha *chovalo.*

V baltskej mytológii Zničius je večný nepokojný oheň, ktorý napája Perkūnas; symbol večnosti, trvalosti, nesmrteľnosti, ktorá už nie je prítomná. Pod týmto menom chápali počiatočný oheň alebo životodarné teplo, vedúce k vytvoreniu a ochrane všetkých živých bytostí. Jeho symbol je nazývaný zrod či zdroj (rus. istok)

Ale žnič je podobné slovu žnec a to je žatevný robotník. Detské pomenovanie ohňa, či horiacej sviečky je „žiža alebo žiži“ t.j. toho čo svieti a páli.

Zemepisný názov: Žižice – obec v Česku, Żyźniewo – obec v Poľsku

Žiža (srb.) *Živa*

Zemepisný názov: ostrov Žižaň v Chorvátsku

Žiži

(dnes Praha Žižkov)

vrch pri Vltave, obetisko slovanským božstvám, miesto zmierovacie a snemovacie, kam nesmel nik prísť so zbraňou

žmak *» zmok*

žmara, žma (rus.) *gňav*

rus. žmať = stlačiť,

Żmirłacz

angl. smark

fiktívny živočích, kríženec zmije a žraloka. Stelesnená túžba dosiahnuť niečo nepolapiteľné, nepoznateľné, neopísateľné.

žmuď

cudzinec tmavej pleti, čmuď, začmudenec;

kmeň aj oblasť v Litve – Žemaitija,

Zemepisný názov: Żmudź – obec v Poľsku

žmur, žmurik (rus.) *mŕtvola*

źrzebnice (poľ.) *sudičky*

žrec

(rus.= krmiteľ)

litov. žynys, poľ. żercz

slovanský kňaz, sláviteľ, chválorečník božstiev, *volcha*. Realizoval obrady, obete, pri narodení detí, pri prijímaní mládeže medzi dospelých, pri úmrtí a iných príležitostiach. Kŕmil veriacich božím darom - *radostníkom*.

Žreci mali právo sedieť, keď iní stáli a mali prístup na zakázané miesta.

Symbol žreca sa nazýva **vedara.**

rus. žrica = kňažka

Zemepisný názov: Żerczyce – obec v Poľsku

Žurba *» plačka*

(rus. = smútok) zvaná aj *Tuga* (ukrajin. = úzkosť)

žužu

rus. žužža, žuža, čes. žůžo, žúžo

franc. joujou = niečo roztomilé, ktorého získanie je prepychom, ozdobný prívesok

rus. žužžať = bzučať

dobrý *vampír*, ktorý opatrne zastrčí svoje sterilizované tesáky do krku a nalieva do žíl krv požadovanej skupiny.

Žvahlav, Žvaňhalí *» Taradúr*

Žvaigždikas, Zvaigzdikis, Žaigždystys, Žbaigždukas, Žvaikžtikis *» Sveistiks*

litov. **žvaigždė** = hviezda

Žvorūnė, Žvorūna, Žvériné, Žvruné, (litov.) *Zveruna*

Žyceň, Żywie (poľ.) – *Žitník*

v ruskom prepise Život

žynys (litov.) *žrec*

żyr, żyrowik poľ. *lizun*

Zemepisný názov: Żyrów, Żyrówa, Żyrówek – obce v Poľsku

Żytnia Baba poľ. *Živa*

Žyž, Žýžal, Žyža, Žyžak (bielorus.) *Žiž*

Neslovanské

žalm (gréc.) - biblická oslavná báseň, biblický spev

žaltár (gréc.) - zbierka žalmov v cirkevnom jazyku

Y

Yarovit *» Jarovít*

Yarylo, Yarilo *» Jarilo*

Yrka

Yro, Yr

pomenovanie pochádza zo slova vyrkolak = vlkolak

zlé stvorenie, ktoré doplňuje svoju vitalitu ľudskou krvou. Zdržuje sa na poľných cestách, do lesa ju lesní duchovia nepustia. Je to duša samovraha. Často ju možno stretnúť s partnerom *Ukrutom,* ktorý hľadá obete, aby ich priviedol k Yrke. Ak osloví človeka v noci na poli, treba požiadať *Čura* o pomoc alebo uderiť ducha spakruky.

Z duší samovrahov sa stávajú *bludičky, mátohy* alebo duchovia miest, kde spáchali samovraždu (*Loki).* Nemôžu prejsť do duchovného sveta a sú odsúdení zdržovať sa na zemi. Predpokladá sa aj, že duše samovrahov trpia silným smädom, a teda spôsobujú suché počasie. Samovrahovia sa pochovávali mimo cintorínov alebo pri cintorínskom múre, dole tvárou a zaťažili ich kameňom, aby nemohli opúšťať hrob. Preto ich volali aj „zaťažení nebožtíci" (rus. založnyj mertvjak, ukr. založni merci), prípadne zatratení nebožtíci *» nečistník.* Zaťažených nebožtíkov pochovávali do spoločného hrobu vo štvrtok siedmeho týždňu po Veľkej noci na tzv. Kvetočník *»Letnice.*

Ysk, Yskot (poľ.) *Ilja*

Yutrobog *» Jutrobog*

Neslovanské

Yggdrasill, Ygrasil, Ydrasil, Igdrasil

v severskej mytológii svetový strom - jaseň, ktorý prerastá všetkými deviatimi svetmi. Znázorňuje os sveta. Je paralelon stromu na ostrove *Alatyr* a *stromu života.*

Ymir , Ymer (Aurgelmir = uväznený svet) v severskej mytológii obor, z ktorého vznikol svet (mir)

Skratky:

KK – Kniha kolied

SD - Slávy dcéra (J. Kollár)

VK – Velesova kniha

Všetky námietky a prekážky proti tomuto dielu, i samotný spôsob, akým by sa zjavili, sú znakom nedospelosti a nezrelosti, príkladom nedoučenosti alebo preučenosti smerujúce k odcudzenosti.

Je však pravdepodobné, že čitatelia nájdu chyby a kontroverzné interpretácie, bez ktorých sa sotva dá zvládnuť takáto komplikovaná zostava.

Poznanie môže nepripravenému privodiť pohoršenie, ba aj smrť (Kor 8,7-11)

N.G.Gaspičin: O viere starých Slovanov, Mostar 1900 uvádza nasledovných bohov: Gabias, Črešnjar, Višeň, Grozdana, Dravin, Masa, Vitin, Ruj, Janja, Sirin, Viasin, Vid, Trebun, Trebič, Pribin, Prvin, Sutvid, Gubojar, Zemnik, Plevnik, Trtek, Brestuk, Palčik, Dikl, Mrakoš, Zlarin, Zmajan, Pokola.

Mater Verbonum uvádza nasledovné analógie: Devana – Diana, Letnice – Lotana, Lada – Venus, Krt, Morana – Hekaté, Sytivrat – Saturn, Porvata – Proserpina, Prija – Venus, Jeseň – Isis, Ztračec – Picus, Chlípa – Salacia.

P. Stránsky: Resp. Bohemia (1634) uvádza bohov: Chasoň – Jaseň, Ladoň, Zeloň – Dobropán, Hladolet, Chrworž (Chvor), Nočena, Živena, Merot, Radamas, Nynva, Tassani, Krasopani – Zyzlila, Lada

Ružička uvádza: Danec, Raduga, Dalec, Bystrich, Jarmin, Vesnik, Oslad, Stete, Tur, Zlatá baba,

J. Dlugoš: Historia Polonica (1480) uvádza:

Jesza (Jasza) – Jupiter, Ľada – Mars, Dzidzileľa – Venus, Nya – Pluto, Pogoda – Temperfes, Živa – boh života, Devana (Diva, Divana) – Diana, Mariana – Ceres,

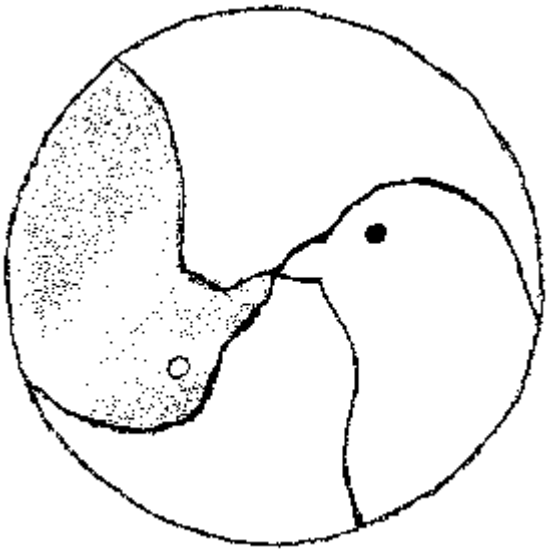

V zásade treba konštatovať, že kalendárne obrady kresťanskej cirkvi majú pôvod v židovskej tradícii a staroslovanskom, keltskom i starorímskom pohanskom kulte. Stáročiami tieto pôvodom rôznorodé prejavy splynuli v novom duchovnom obsahu. Cirkev bola nútená, po neblahých skúsenostiach so zakazovaním týchto sviatkov, prijať tradíciou ustálené obyčajové prejavy a obradové úkony, zahrnúť ich do komplexu cirkevných obradov a sviatkov, a tak sa stali súčasťou cirkevného roku. To sa deje v súčasnosti aj v iných častiach sveta, napr. v Afrike sú akceptované rôzne domorodé tance a spevy pri obradoch a omšiach.

Iný názor je, že slovanská viera bola v zárodku „poštípaná „ kristianizáciou“ a nemohla sa naplno samostatne rozvinúť, len pod pláštikom kresťanstva. Nie je to celkom správny názor, lebo obe viery sa vyvíjali súčasne a vzájomne sa dopĺňali.

Ľudstvo ako celok sa neprinavráti k predkresťanským náboženským tradíciám, avšak strážcovia tradície, udržiavatelia ohňa sa nájdu v každej dobe. Za obrovské víťazstvo moderného človeka bude to, ak dokáže počúvať staré mýty a neodsunie ich kamsi do kúta. V dnešnej dobe by teda malo ísť hlavne o to, aby človek znovuobjavil mýtus. Na mýty sa však musí pozerať svojimi očami, prehodnotiť ich obsah i význam a aktualizovať mýtus.